

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Світлана ХАЛАТУР**
« ____ » _____ **2023 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Удосконалення діяльності комерційних банків на ринку
фінансових послуг

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Аліна КОТКОВА

**Науковий керівник,
д.е.н., професор**

Світлана КАЧУЛА

Дніпро – 2023

Форма № Н – 9.01
(затверджена наказом
МОН молоді і спорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку та фінансів
Кафедра: Фінансів, банківської справи та страхування
Освітньо-професійна програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
_____ Світлана ХАЛАТУР
_____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ на підготовку кваліфікаційної роботи

Котковій Аліні Олександрівні

1. Тема роботи: Удосконалення діяльності комерційних банків на ринку фінансових послуг

Науковий керівник: Качула Світлана Валентинівна, д.е.н., професор
затверджена наказом ДДАЕУ «9» жовтня 2023 р. № 3049

2. Термін подання здобувачем роботи – 5 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи Закони України, що стосуються банківської діяльності, матеріали НБУ, статті наукові, річна звітність АТ «Державний ощадний банк України»

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити)

1. Взаємозв'язок комерційних банків та ринку фінансових послуг: теоретико-методологічне підґрунтя. 2. Аналіз діяльності банку на ринку фінансових послуг на прикладі АТ «Державний ощадний банк України». 3. Шляхи поліпшення функціонування комерційних банків на ринку фінансових послуг. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

1. Структура кредитів Ощадбанку в 2018-2022 рр. 2. Структура строкових депозитів Ощадбанку в 2018-2022 рр. 3. Динаміка активів Ощадбанку 4. Частка окремих статей активів в загальних активах Ощадбанку 5. Динаміка зобов'язань Ощадбанку 6. Динаміка власного капіталу 7. Динаміка чистого процентного та непроцентного доходу 8. Чистий прибуток Ощадбанку за 2018-2022 рр. 9. Моделі розвитку цифровізації послуг фінансових 10. Стратегії, які формують направлення діяльності учасників ринку фінансових послуг

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 23 червня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Взаємозв'язок комерційних банків та ринку фінансових послуг: теоретико-методологічне підґрунтя	серпень 2023 р.	виконано
2	Аналіз діяльності банку на ринку фінансових послуг на прикладі АТ «Державний ощадний банк України»	вересень 2023 р.	виконано
3	Шляхи поліпшення функціонування комерційних банків на ринку фінансових послуг	жовтень 2023 р.	виконано
4	Висновки і пропозиції	листопад 2023 р.	виконано
5	Оформлення дипломної роботи	грудень 2023 р.	виконано

Здобувачка

_____ (підпис)

Аліна КОТКОВА

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Світлана КАЧУЛА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДґРУНТЯ	8
1.1. Основні тенденції розвитку українського ринку фінансових послуг	8
1.2. Методологічні аспекти функціонування банківської системи України	13
1.3. Українські банки та їх місце на ринку фінансових послуг	18
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ НА ПРИКЛАДІ АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»	24
2.1. Організаційна структура Ощадбанку та його основні фінансові послуги	24
2.2. Показники комплексної оцінки діяльності Ощадбанку на ринку фінансових послуг	31
2.3. Аналіз фінансового результату діяльності Ощадбанку	39
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	47
3.1. Цифрова трансформація фінансових банківських послуг як чинник стратегічного розвитку комерційних банків	47
3.2. Моделювання кредитного ризику банку	53
3.3. Протидія ризикам як чинник посилення ролі банку на ринку фінансових послуг	60
Висновки до розділу 3	67
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	78

РЕФЕРАТ

Тема: Удосконалення діяльності комерційних банків на ринку фінансових послуг

Кваліфікаційна робота містить: 72 ст., 3 таблиці, 10 рисунків, 4 додатки, 51 літературне джерело.

Об'єктом дослідження є механізм функціонування АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ» на ринку фінансових послуг.

Предметом дослідження є кредитно-грошові відносини, що виникають при функціонуванні банків на ринку фінансових послуг.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток методичних основ функціонування банків на ринку фінансових послуг і розробка комплексу заходів, вкладених у розвиток фінансових операцій комерційних банків.

Методи дослідження реалізуються автором на основі таких методів пізнання: функціонального, логічного, експертних оцінок, системного підходу. Дослідження статистичних даних здійснювалося за допомогою кількісного, якісного, порівняльного, економіко-статистичного, кореляційного та графічного аналізу.

В кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методологічне підґрунтя взаємозв'язку комерційних банків та ринку фінансових послуг. Комплексна оцінка діяльності Ощадбанку дозволила розглянути шляхи підвищення економічного ефекту кредитного портфеля, що покращить його стан та місце на ринку фінансових послуг. Практична значимість полягає у рекомендаціях щодо використання методів прогнозування для вироблення стратегії та тактики діяльності банків на ринку фінансових послуг.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ, ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКУ, ЛІКВІДНІСТЬ, БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ, КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ.

KEYWORDS

FINANCIAL SERVICES MARKET, BANK ACTIVITIES, LIQUIDITY, BANKING SERVICES, CREDIT PORTFOLIO, DIGITAL TRANSFORMATION.

ВСТУП

Становлення сучасної економіки супроводжується трансформацією всіх фінансових інститутів. Банки стали непростими професійними учасниками ринку фінансових послуг, і український ринок фінансових послуг, в якійсь мірі, можна назвати банківським. У зв'язку з цим вивчення функціональної основи діяльності банків на ринку фінансових послуг є особливо актуальним.

Прискорений характер змін, що відбуваються в економічному і фінансовому секторі країни, визначає актуальність вивчення операцій банків на ринку фінансових послуг, який в сучасних умовах є основним засобом регулювання ліквідності банків. Особливий інтерес представляє вплив банківської діяльності на діяльність комерційних банків в цілому і навіть на структуру цих операцій, їх динаміку і зміни в повсякденній діяльності банків на рівні всієї країни і окремих регіонів.

Вивчення операцій комерційних банків дозволяє оцінити перспективи розширення діяльності комерційних банків на українському ринку фінансових послуг. Питання регулювання діяльності банків на ринку фінансових послуг також актуальне.

Питання, пов'язані з діяльністю банків на ринку фінансових послуг, висвітлені в дослідженнях широкого кола вчених-економістів: Е.Вінценті, Н.Кушнір [3], А.Гончаренко [5], С. Качули [14;16;48], Я.Пась [34], В.Скриль, А. Глушко [40], С. Халатур [49;50] та ін.

У той же час багато проблем, пов'язаних з функціонуванням банків як професійних учасників ринку фінансових послуг, і регулюванням їх діяльності на цьому ринку, не були належним чином вирішені.

Метою дослідження є розвиток методичних основ функціонування банків на ринку фінансових послуг і розробка комплексу заходів, вкладених у розвиток фінансових операцій комерційних банків.

Відповідно до поставленої цілі сформульовано наступні завдання дослідження:

- розглянути тенденції розвитку українського ринку фінансових послуг;
- дослідити методологію функціонування банківської системи України;
- визначити місце українських банків на ринку фінансових послуг;
- провести аналіз організаційної структури Ощадбанку та його основних фінансових послуг;
- здійснити комплексну оцінку діяльності Ощадбанку на ринку фінансових послуг;
- проаналізувати фінансові результати діяльності Ощадбанку;
- окреслити шляхи стратегічного розвитку комерційних банків на основі цифрової трансформації ринку фінансових послуг;
- здійснити оцінку кредитного ризику банку шляхом моделювання ситуацій;
- запропонувати напрями протидії банківським ризикам як чинника посилення ролі банку на ринку фінансових послуг.

Об'єктом дослідження є механізм функціонування АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ» на ринку фінансових послуг.

Предметом дослідження є кредитно-грошові відносини, що виникають при функціонуванні банків на ринку фінансових послуг.

Під час розробки теми ми опиралися на нормативно-правові документи, статистичні матеріали України та розвинених країн.

Робоча гіпотеза дослідження заснована на припущенні, що діяльність комерційних банків на ринку фінансових послуг характеризується певними особливостями, зумовленими історичними та економічними умовами розвитку операцій фінансових в нашій країні, можливостями фінансовими банків, ступенем надійності їх операцій. Тому що професійна діяльність банку знаходиться під контролем подвійним. На етапі розробки підвищення прибутковості портфеля, інтегроване в поточну і довгострокову систему

управління рентабельністю банку, має бути необхідною умовою формування портфеля комерційних банків.

Наукова новизна дослідження полягає в методологічній основі функціонування банку на ринку фінансових послуг, яка спрямована на інтеграцію портфеля банку в систему управління для оптимізації рентабельності банку як фінансового інституту, засновану на виявленні структурних особливостей банківських операцій.

Теоретична значимість роботи визначається актуальністю поставлених завдань і полягає в науковій демонстрації функцій банку як особливого фінансового інституту та теоретичного підходу до його впливу на український ринок фінансових послуг.

Практична значимість полягає у рекомендаціях щодо використання методів прогнозування для вироблення стратегії та тактики діяльності банків на ринку фінансових послуг.

У процесі роботи з дослідження діяльності банків на ринку фінансових послуг використовувалися такі методи, як системний підхід, аналіз, синтез. Для аналізу їх ефективності використовувалися метод економічного аналізу та графічний. У сукупності методи дослідження дозволили забезпечити достовірність аналізу та обґрунтованість висновків.

Результати дослідження апробовано на конференціях з написанням тез-доповідей та статті у фаховому виданні України. Результати дослідження апробувалися на науковому заході факультету обліку і фінансів ДДАЕУ шляхом написання тез; та оприлюднення результатів дослідження у статі фахового видання України категорії Б.

Структура роботи: вступ, 3 розділи, висновки, додатки, список використаних джерел. Робота містить 72 сторінки, 10 рисунків, 3 таблиці, 4 додатки та 51 найменування використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДРУНТЯ

1.1. Основні тенденції розвитку українського ринку фінансових послуг

Напрямки діяльності сучасного ринку послуг фінансових є накопичення заощаджень населення, кредитування певних сфер економічної та господарської діяльності, надання кредитів іпотечних, організація пенсійного забезпечення та забезпечення соціального населення.

Глобалізація сформувала масштаби і характер розвитку ринків фінансових як в глобальному, міжнародному, регіональному масштабі, так і у всіх країнах світу (це відноситься як до розвинених країн, так і до країн на периферії світу). Сьогодні інтернаціоналізація ринків фінансових є складовою невід'ємною механізмів розподілу і перерозподілу ресурсів. У розвинених країнах ринки фінансові є необхідним середовищем для забезпечення функціонування ефективного економічної та соціальної сфери. До факторів основних, що призвели до виникнення і стрімкого розвитку ринків фінансових, відноситься необхідність додаткової мобілізації коштів для забезпечення розвитку країни економіки. Ідеальний ринок фінансовий - це ринок, який точно і своєчасно відображає попит і пропозицію ресурсів фінансових і за допомогою посередників пов'язує постачальника коштів і капіталу зі споживачами з витратами найменшими.

Для стабільного розвитку економіки української все більшого значення набуває створення і розвиток ефективно функціонуючого ринку послуг фінансових, який може забезпечити країни економіку достатнім обсягом ресурсів інвестиційних.

Проблемою ринку українського послуг фінансових є нестача ресурсів фінансових для задоволення попиту на інвестиції з боку сектора реальної економіки. Отже, вирішення цієї проблеми включає в себе створення умов,

що дозволяють забезпечити додаткову привабливість внутрішніх ресурсів фінансових, а також привабливих умов для інвесторів іноземних.

Основні недоліки функціонування ринку послуг фінансових [3]:

- недолік ліквідності на ринку фондовому;
- перевага облігацій державних;
- недостатня прозорість у емітентів діяльності та учасників професійних ринку;
- нерозвиненість бази законодавчої, невідповідність вимогам сучасним до діяльності на ринку послуг фінансових;
- низький технічний рівень можливостей інфраструктури ринкової;
- низький рівень культури корпоративної;
- недостатня обізнаність більшості населення про проблеми фінансових ринків [38].

Розвиток українського ринку послуг фінансових пройшов кілька етапів, враховуючи історичний та економічний контекст:

1) Етап пострадянського періоду (1991-2000 рр.):

Період формування: після отримання незалежності в 1991 році, Україна почала формувати свою систему фінансів та банківських установ.

Становлення системи банківської: Розпочалося створення нових банків та інфраструктури банківської розвиток.

Лібералізація фінансового ринку: Уряд впроваджував заходи для лібералізації фінансового сектору та підтримки ринкових відносин.

2) Етап стабілізації та реформ (2000-2010 рр.):

Стабілізація економіки: Період стабілізації економічних показників та впровадження реформ для покращення фінансової стабільності.

Лібералізація та приватизація: Збільшення приватизації та лібералізація ринків для залучення іноземного капіталу.

Розвиток капіталовідносин: Виникнення фондового ринку та розвиток ринку паперів цінних.

3) Етап кризового періоду (2010-2015 рр.):

Фінансова криза: Ускладнення фінансово-економічної ситуації, пов'язане з політичними та економічними труднощами.

Реформи та пошук шляхів виходу з кризи: Уряд розпочав реформи в банківській та фінансовій сферах для виходу з стану кризового.

4) Етап модернізації та адаптації (після 2015 р.):

Реформи в банківській системі: Впровадження міжнародних стандартів та підвищення ефективності банківської системи.

Цифрова трансформація: Розвиток фінтех-індустрії, електронних платіжних систем та інших інноваційних фінансових послуг.

Залучення іноземного капіталу: Активне залучення іноземних інвестицій та розширення міжнародного співробітництва.

Ці етапи взаємодіяли і впливали один на одного, відображаючи динаміку розвитку українського фінансового ринку. Реформи та модернізація продовжуються, адаптуючи ринок до викликів і міжнародних стандартів.

Ринок послуг фінансових - забезпечення механізмів конкурентоспроможності країни економіки, оскільки розподіл ресурсів фінансових на цьому ринку здійснюється на основі конкурентній, що дозволяє направляти потоки інвестиційні в найбільш привабливі економіки сегменти і тим самим сприяти зростанню економічному. Саме тому формування ринків фінансових, які можуть ефективно мобілізувати внутрішні ресурси фінансові і залишатися конкурентоспроможними на ринках світових капіталу, має величезне значення для країни будь-якої.

Український ринок послуг фінансових ще не повністю розвинений, про що свідчать вивчені показники діяльності посередників фінансових, таких як компанії страхові, пенсійні недержавні фонди, спілки кредитні та компанії фінансові. У контексті зростаючої відкритості економіки української питання конкурентоспроможності ринку страхового України та реформування галузі страхової стає все більш актуальним. Ефективне функціонування українських компаній страхових, їх успіх і розвиток динамічний, фінансування обсяги для господарювання суб'єктів - до переваг можна

віднести розширення переліку страхових послуг, підвищення конкурентоспроможності, вдосконалення оподаткування діяльності страхової, вимог підвищення до заснування страхових компаній, подальшу інтеграцію України в структури міжнародні, а також створення структури оптимальної за співвідношенням страхування обов'язкового і добровільного, що найбільш важливо залучають ринок страховий до вирішення цієї проблеми.

Акумулявання, ефективний розподіл, перерозподіл ресурсів фінансових, а також важливе місце у створенні сприятливих умов для розвитку суб'єкта реального економіки сектора, формуванні можливостей фінансових і кредитних економіки вітчизняної, розширенні та сприянні доступу до ресурсів дешевих кредитних і фінансових займають небанківськими організаціями кредитними, але, на жаль, цей сектор в українській економіці розвинений недостатньо, це хороша ідея. В останні роки намітилася тенденція до збільшення числа установ кредитних, і це пов'язано з підвищенням доступності кредитів від спілок кредитних і довіри населення до цих установ у порівнянні з кредитами банківськими [48].

Існує 3 основні характеристики тенденцій розвитку ринку українського фінансових послуг: глобалізація економіки і фінансів, формування якісно нової порядку економічного (економіки мережевої), зворотна трансформація ринку. Глобальні фінанси стають ще одним сектором світової економіки, більш прибутковим, ніж реальний сектор, відволікаючи частину його виробничого капіталу, створюючи віртуальні гроші і кредитні зобов'язання. Глобалізація фінансів обумовлює виникнення глобальних ринків фінансових; реалізацію глобальних стратегій компаній фінансових багатонаціональних і банків транснаціональних; вільне переміщення капіталу між світу країнами і регіонами; створення системи регулювання наднаціонального фінансів міжнародних. Світовий простір фінансовий створює умови для поведінки багатьох тенденцій: збільшення рівня концентрації капіталу фінансового і промислового, злиттів збільшення числа;

зниження значущості факторів монетарних у формуванні курсів валютних і збільшення капіталу потоків; підвищення ринків фондових ролі як основного утворення структурного у секторі фінансовому; зміни в структурі продукції ринку фінансового – збільшення частки товарів - назва сектора реального – папери цінні підприємств і їх похідні; збільшення взаємозалежності сектора реального фінансів і економіки.

В умовах глобалізації Мережева економіка починає витіснити ієрархічні і ринкові форми організації відносин економічних, а діяльність мережевої структури систем фінансових і організаційних в умовах глобалізації фінансів широким чином викликає нові форми економічного викликає виникнення певних видів ризиків. Асиметричний розподіл інформації, на перший погляд, є надмірним, але насправді вона доступна не всім, і розподілена нерівномірно. Крім того, інформація між вузлами системи мережевої (центру фінансового) обертається в режимі часу реального, в результаті чого деякі порушення роботи системи миттєво поширюються по всій системі [49].

Ринок послуг фінансових є важливим фактором мобілізації ресурсів фінансових і капіталу в економіці ринкової, а в засобах реалізації політики держави інноваційної вони представляються невід'ємним атрибутом регулювання інституційного економіки національної. Український ринок послуг фінансових знаходиться на стадіях раннього розвитку.

Ми можемо спостерігати динаміку позитивну в розвитку практично всіх секторів ринку послуг фінансових, це пов'язано зі збільшенням попиту на послуги фінансові до основних проблем розвитку ринку послуг фінансових відносяться неповнота бази законодавчої, відсутність повної і правдивої інформації про учасників ринку фінансового, а також велика кількість спекулятивних угод політика розвитку державна ринку фінансового дозволяє постійно підвищувати капіталізації економіки рівень. Фінансові ринки слід розглядати як важіль важливий якісного поліпшення процесу інвестиційного в державі.

1.2. Методологічні аспекти функціонування банківської системи України

Банківська система з усіма галузями економіки пов'язана, це одна з найважливіших складових економіки національної, підтримки потоків грошових, фінансовий оборот і капіталу кругообіг, а також забезпечення єдності простору економічного, за допомогою надання сум необхідних для підприємств промислових, державного бюджету і приватних господарств. Банківська система в сучасній економічній ситуації розвивається під впливом глобалізації процесу структури економіки світової, що характеризується лібералізацією економіки, зовнішньоекономічної взаємодії посиленням, в результаті конкуренції, інтенсивного використання технологій телекомунікаційних і інформатизації засобів. Це сприяє технологій нових банківських створенню та впровадженню, формує дуже ефективну інфраструктуру системи банківської та систем платіжних між господарюючими суб'єктами. В результаті зростає роль системи банківської як механізму основного перерозподілу ресурсів фінансових, а також види і кількість розширюються пропонованих продуктів банківських, тому одним з ключових напрямків досліджень наукових є процесів аналіз, що відбуваються в системі банківській.

Становлення системи банківської в кожній країні може бути унікальним процесом, проте існують загальні етапи, які часто проймає система банківська. В Україні виділяють наступні етапи становлення системи банківської:

1) Етап попереднього формування (до 1991 року):

До незалежності: Зазвичай, система банківська формується під час існування інших економічних та фінансових структур. В Україні до незалежності в 1991 році існувала часткова система банківська в межах радянської економіки.

2) Період переходу (початок 1990-х років):

Лібералізація: Після отримання незалежності розпочалася лібералізація економіки та сектору фінансового.

Створення нових банків: Виникнення нових банків, включаючи комерційні та інші установи фінансові.

3) Етап становлення (1991-2000 рр.):

Розширення банківської мережі: Зростання кількості банків та розвиток їхньої мережі.

Реформи та стабілізація: Впровадження реформ для стабілізації економіки та підтримки системи банківської.

4) Етап розвитку та модернізації (починаючи з 2000-х років):

Удосконалення регулювання та нагляду: регулювання та нагляду системи за сферою банківською.

Міжнародна інтеграція: Залучення до міжнародних структур фінансових та відповідність стандартам міжнародним.

5) Етап сучасності (останні роки):

Розвиток фінтех-індустрії: Зростання ролі та впливу фінтех-компаній та технологій інноваційних у сфері банківській.

Цифрова трансформація: Впровадження сервісів електронних, онлайн-банкінгу та інших технологій цифрових.

Стабільність; ефективність: Забезпечення стабільності системи банківської через реформи та удосконалення.

Унаслідок складної ситуації в Україні сьогодні, що виникла через ряд факторів політичних, фінансово-економічних, зокрема воєнної агресії росії та наявності макроекономічних дисбалансів з років попередніх, система банківська переживає стан кризовий. Спостерігається перевищення значне витрат над доходами сектору банківського, капіталу банків зменшення та капіталу регулятивного, а також зобов'язань збільшення і кредитів наданих. Загальний діяльності результат системи банківської значно зменшився, що вимагає заходів ефективних для відновлення функціонування нормального та результативності покращення.

Складність та багатоаспектність функціонування, процесів розвитку системи банківської визначають необхідність розробки підходу концептуального до дослідження та моделювання комплексного, враховуючи сучасні досягнення наукові та досвід практичний. Для цього потрібно використовувати різні теорії, такі як теорії грошей, кредиту, банків, систем, синергетики, економіки еволюційної, теорії інституціональної, реформ теорії, економічних циклів теорії та інші. Поєднання підходів: інституційного, системного, еволюційного, синергетичного до дослідження та моделювання функціонування та розвитку процесів системи банківської в Україні дозволить розкрити більш повно особливості характеристичні і взаємодію банків з організаціями економічного середовища зовнішнього. Це сприятиме узгодженню інтересів і сприятиме розвитку сталому в цілому економіки.

Сьогодні існує визначень багато розвитку сталого, які відображають його аспекти ключові: соціальний (задоволення сьогодення потреби й не загрожує можливості поколінь майбутніх задовольняти потреби свої), економічний (розвиток, який не передбачає витрат додаткових на покоління майбутні та забезпечує відтворення постійне), екологічний (розвиток, що не перевищує ємність природну біосфери та не шкодить основі природній для відтворення людини життя) і інституціональний (розвиток, який мінімізує вплив негативний діяльності людської на рівні компаній, галузей та в цілому економіки) [17].

Українська система банківська визначається як структура з двох рівнів управління фінансовими ресурсами. На верхньому рівні розташований НБУ, який є основним інститутом фінансовим держави та відповідає за управління системою грошово-кредитною в цілому. На нижньому рівні функціонують різні банки з різною власності формою, спеціалізацією та розташуванням, які мають підприємства, організації та населення серед своїх клієнтів. Потрібно розглядати сектор банківський як вбудовану систему, в контексті, наприклад, національної економіки. Банківський сектор представляє собою систему елементів або секторів, які постійно знаходяться у взаємодії та взаємозв'язку.

Водночас, система банківська є залежною від характерних особливостей, ознак та принципів, що визначають структуру цих елементів.

Банківський сектор має економічне значення у зосередженні та направленні фінансових потоків у всі сектори економіки відповідно до попиту/пропозиції, а також у забезпеченні обігу грошового потоків товарних. Цей взаємозв'язок визначається на рівні регіональному відносинами між сектором банківським та економікою. Співвідношення сектору банківського та економіки регіональної, а також ефективність їх взаємодії, залежать від ефективності інститутів, представлених сектором банківським на конкретній території. Економічна ефективність функціонування сектору банківського визначається результативністю його ролі як ключового елемента системи фінансової країни та здатністю виконувати свої функції в умовах впливу чинників внутрішніх та зовнішніх. Соціальне значення сектору банківського полягає в його відповідності основним потребам соціальним цілям та суспільства інтересам і окремої людини. Ця відповідність досягається через взаємодію системи банківської з державою та громадськістю і проявляється у внеску соціальному для суспільства [35].

Якщо аналізувати установи банківські чи їх об'єднання з точки зору характеристик структурних, таких як активів розмір, капіталізації рівень, форма власності, структура організаційно-правова, власність державна, територіальна локалізація та діяльності характер, виникає складна та різноманітна система банківського сектору, яка має чітку структуру. Структура визначається складом елементів та взаємозв'язками, що об'єднують ці елементи в системі, а в даному випадку - у секторі банківському.

Потреба у створенні сектору банківського як окремої структури, що діє в країні, впливає з двох причин основних:

По-перше, це визначається необхідністю здійснення контролю суспільного і регулювання державного діяльності банківської, узгодження інтересів банків окремих з потребами державними та суспільними. Це

включає досягнення стабільності валюти національної та надійності функціонування банків комерційних.

По-друге, це забезпечення функціонування ефективного ринку грошово-кредитного, включаючи балансування попиту/пропозиції на ринку грошовому та забезпечення інструментів мобільності банківських. Структуризація сектору банківського вимагає використання критеріїв різних класифікації, таких як величина капіталу статутного, активи чисті, прибутку обсяг, капітал регулятивний, працюючих кількість і інші.

На даний момент сектор банківський України виявляє стійкість до змін і коливань, оскільки він є високоприбутковим та рентабельним. Незважаючи на розвиток позитивний у секторі банківському, існують загрози, які продовжують існувати та можуть нахилитися до зростання. Серед загроз ключових можна виділити:

- недосконале та змінюване законодавство, що регулює діяльність в секторі банківському;
- відсутність чіткої стратегії політики державної та економічної через часті зміни влади;
- негативний вплив глобалізації та недостатньо урегульовані процеси інтеграційні;
- низька капіталізація банків вітчизняних;
- значна експансія капіталу іноземного на ринку вітчизняному;

Важливим фактором, що визначає стан сучасний сектору банківського, є втручання активне НБУ в його функціонування. Оцінка політики "оздоровлення" сектору, яку проводить регулятор головний, не є однозначною.

Ліквідація банків неплатоспроможних та тих, що порушують законодавство українське, може позитивно позначитися на прозорості сектору банківського, але одночасно може призвести до середовища погіршення конкурентного та надання умов продуктів банківських через можливе зменшення учасників кількості у секторі.

1.3. Українські банки та їх місце на ринку фінансових послуг

Банківська справа є частиною сектору послуг фінансових, хоча не всі послуги банківські чітко визначені як послуги фінансові. Щоб повністю зрозуміти різницю між фінансових послуг установою і банком або між послугою фінансовою та банківською, можна подумати про різницю між товару наданням та посередництвом у наданні послуги.

Інший погляд на це полягає в тому, що служби фінансові зацікавлені в управлінні клієнта грошима через інвестиції, страхування та інші інструменти, де банки беруть депозити та позики надають. Банки також зазвичай поділяються на банки роздрібні, які надають депозити та позики, та банки інвестиційні, які здійснюють діяльність широкомасштабну, таку як андеррайтинг паперів цінних і первинне розміщення публічне. Банки можуть пропонувати лише продукти та послуги деякі, доступні в секторі послуг фінансових.

За даними МВФ, послугу фінансову найкраще описати як процес, за допомогою якого споживач або компанія отримує товар фінансовий [51]. Наприклад, постачальник системи платіжної надає послугу фінансову, коли він може приймати та кошти переказувати від платника до одержувача. Це включає в себе рахунки, які розраховуються за допомогою кредитних і дебетових карток, чеків і електронних переказів коштів.

Традиційні банки як послуги фінансові пропонують, так і фінансові. Заощаджувач може відкрити рахунок ощадний, кошти переказати та/або взяти кредит на автомобіль у банку. Банк є постачальником послуг фінансових і його слід вважати частиною сектору послуг фінансових.

Банки здатні надавати послуги фінансові різноманітні, такі як кредити, утримання заощаджень та інші. У більш сукупному сенсі галузь банківська найбільше стурбована прямими заощадженнями та кредитуванням, тоді як

сектор послуг фінансових включає інвестиції, страхування, перерозподіл ризиків та іншу діяльність фінансову.

Банки, головним чином, отримують дохід за рахунок різниці в ставках процентних, що стягуються за позиками чи іншими запозичень формами, і ставками, які вкладникам виплачуються. Послуги фінансові отримують прибуток, в основному, за рахунок зборів, комісій та інших методів.

Привернення ресурсів фінансових від вкладників та інших кредиторів є основною активністю інститутів фінансових, зокрема банків і подібних установ. Залучені кошти становлять значну частину ресурсів фінансових, покриваючи від 80% до 90% всієї потреби у коштах грошових для проведення активних операцій банківських. Ці ресурси включають в себе депозити (вклади) та кредити (позики), надані банком, і їх максимальний обсяг залежить від капіталу власного. У різних країнах існують різні нормативи щодо співвідношення між капіталом власним і коштами залученими, які можуть коливатися від 1:10 до 1:100. Наприклад, у Швейцарії це співвідношення становить 1:12, а в Японії - 1:83 [49].

Комерційні банки залучати кошти мають можливість від підприємств, установ, населення та інших банків. Залучені кошти можна класифікувати за терміном на ресурси, які управляються, і пасиви поточні. Ресурси, які управляються, включають термінові депозити, банком залучені, і кредити міжбанківські, тоді як пасиви поточні формуються коштів залишками на розрахункових, рахунках поточних і кореспондентських.

Вклад, або депозит, представляє собою кошти грошові (як у готівковій, так і у формі безготівковій, в валюті національній або іноземній), передані власником установі фінансовій для зберігання за умов певних. Операції, пов'язані із залученням коштів грошових на вклади, називаються депозитними. Депозит може виникнути двома шляхами: шляхом прийняття коштів від особи фізичної або фірми та їхнього розміщення на рахунок депозитний, або створення депозиту шляхом надання позики клієнту і права чеками розплачуватися проти цього депозиту. Види рахунків депозитних

різноманітні і включають різні умови строку, внеску та вилучення коштів, процентів виплату і можливість пільг отримання за операції активні.

Іншим важливим напрямком діяльності є надання клієнтам коштів у вигляді позик і позик, кредиту готівкою, овердрафту та дисконту векселів тощо. Позики – це аванси, які банк надає своїм клієнтам під заставу або без неї на певний час і за узгодженою ставкою процентною. Далі банк зараховує суму кредиту на рахунок клієнта, яку він знімає відповідно до своїх потреб.

Однією з основних функцій комерційних банків є надання кредитів населенню та підприємствам. Це часто робиться з використанням грошей, які інші клієнти поклали в банк. У рамках кредитної лінії готівкою банк пропонує своїм клієнтам можливість позичити готівку до певного ліміту під заставу товарів. Крім того, овердрафт — це домовленість, яку банк пропонує клієнтам, за якої пропонується тимчасова можливість овердрафту з поточного рахунку без будь-якого забезпечення.

Обмеження встановлюється заздалегідь. Крім того, банки також дисконтують і купують векселі. В обох цих випадках банк зараховує суму рахунку на рахунок клієнта після вирахування знижок і комісій. Згодом ця сума стягується з боржників після настання терміну погашення інструменту.

Другорядними функціями комерційного банку є:

1) Банк як агент

- банк виступає агентом для своїх клієнтів, надаючи такі послуги, як: інкасація рахунків, тратт, чеків тощо;
- сплата страхової премії, орендної плати, платежів по кредиту тощо;
- робота представником клієнта з купівлі або викупу цінних паперів тощо на біржі;
- виконання обов'язків виконавця, розпорядника чи довіреної особи майна клієнта;
- підготовка декларацій про доходи, заява про відшкодування податку тощо.

2) Загальні комунальні послуги

Комерційні банки пропонують кілька загальних комунальних послуг, наприклад:

- видача дорожніх чеків;
- шафи для надійного зберігання цінних речей;
- випуск дебетових і кредитних карток тощо.

Комерційні банки функціонують як служба безпечного зберігання для фізичних осіб і компаній, які бажають розмістити свої гроші. Це гарантує безпеку грошей і може з часом приносити відсотки вкладникам.

У сучасну цифрову епоху комерційні банки надають різноманітні електронні банківські послуги, такі як онлайн-банкінг, мобільний банкінг та електронні перекази коштів. Наприклад, якщо ви хочете оплатити рахунки, але не можете встигнути в банк, ви можете скористатися онлайн-порталом або мобільним додатком свого банку, щоб здійснити платіж, де б не був клієнт.

Комерційні банки також пропонують послуги з обміну іноземної валюти, які мають вирішальне значення для підприємств, які займаються міжнародною торгівлею, а також для осіб фізичних, які подорожують за кордон. Наприклад, якщо ви клієнт бажає імпортувати товари з іншої країни, то банк може конвертувати місцеву валюту в іноземну валюту, яка потрібна для оплати постачальнику.

Нарешті, комерційні банки надають консультаційні послуги, пропонуючи фінансові поради окремим особам і підприємствам. Це може включати вказівки щодо варіантів інвестування, планування виходу на пенсію або управління бізнес-фінансами.

Є й інші фінансові послуги, які пропонує комерційний банк, наприклад надання клієнтам доступу до готівки за лічені секунди, просто підійшовши до банкомату. Вони також дозволяють і полегшують міжнародні платежі для оплати товарів і послуг, які ви можете отримати з інших країн. Вони також можуть запропонувати фінансові поради для пенсійного фонду або будь-які інші фінансові питання, з яких може знадобитися порада.

Баланс комерційного банку дає загальний огляд того, наскільки добре працює банк. Наприкінці року балансовий звіт показує активи та зобов'язання компанії на певну дату.

У балансі активи та пасиви відображаються відповідно ліворуч і праворуч. Як і баланс компанії, загальні активи та пасиви комерційного банку повинні бути збалансованими. Усі комерційні банки зобов'язані один раз на рік оприлюднювати свої баланси.

Комерційний банк отримує дохід і прибуток за рахунок своїх активів. Однією з перших речей, які ви знайдете на балансі комерційного банку, є готівка в ліквідній формі. Ця готівка є частиною депозитів, які банки повинні зберігати на випадок, якщо клієнт захоче забрати свої кошти з банку. Вони не приносять прибутку банку. Інші статті, які можна знайти на стороні активів у балансі комерційного банку, включають дебіторську заборгованість, яка є депозитами, які комерційний банк робить у центральному банку, завдяки чому він генерує прибуток. Комерційні банки також мають у своєму балансі кредити, надані іншим клієнтам, а також інвентар, землю та будівлі, якими володіє банк. Це основні статті, які можна знайти в частині активів балансу комерційного банку. Однак існує багато інших типів активів, які можна знайти на балансі комерційного банку, включаючи інвестиції в державні цінні папери, акції компаній або корпоративні облігації. Банки отримують гроші з депозитів клієнтів, що дозволяє їм потім пропонувати їх як позики. Вони отримують прибуток на відсотках, які стягують за іпотечними кредитами, кредитами на транспортні засоби, позиками компанії та особистими позиками. Банк також пропонує онлайн- та мобільні банківські послуги, що ілюструє його роль у електронних послугах банківських.

Комерційні банки відіграють важливу роль на ринку послуг фінансових, оскільки вони є основним джерелом фінансування для осіб, які хочуть купити будинок, або підприємців, які хочуть створити стартап. Вони також допомагають людям накопичувати на пенсію, одночасно захищаючи свої статки від інфляції.

Висновки до розділу 1

Проведене дослідження в 1 розділі, дозволило зробити наступні висновки:

1. Ринок фінансових послуг є важливим фактором мобілізації ресурсів фінансових і капіталу в економіці ринковій, а в засобах реалізації політики держави інноваційної вони представляються невід'ємним атрибутом регулювання інституційного економіки національної. Український ринок послуг фінансових знаходиться на стадіях ранніх розвитку. Фінансові ринки слід розглядати як важіль важливий якісного поліпшення процесу інвестиційного в державі.

2. Ключові цілі операцій системи банківської включають у себе підвищення надійності та оптимізацію її діяльності, забезпечення стабільності валюти національної, формування збалансованої структури ресурсів фінансових, акумулювання та розподіл коштів серед населення та підприємств у формі кредитів та інвестицій, урівноваження попиту та пропозиції грошей в економіці, досягнення сталого підвищення показників функціонування системи банківської, ринків фінансових і, в кінцевому підсумку, забезпечення розвитку сталого країни економіки.

3. Встановлено, що основними функціями банку комерційного, як учасника ринку послуг фінансових, є прийом вкладів, а також надання кредитів. Депозити - це ощадні, поточні або строкові вклади. Крім того, банк комерційний надає кошти своїм клієнтам у формі позик і авансів, кредиту готівкою, овердрафту та дисконту векселів тощо. Додатковими функціями банку комерційного є діяти як агент для своїх клієнтів, а також надавати загальні послуги.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ НА ПРИКЛАДІ АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

2.1. Організаційна структура Ощадбанку та його основні фінансові послуги

Організаційна структура Ощадбанку (далі - Банк) відповідає вимогам чинного законодавства та Положенням НБУ в частині ефективного делегування повноважень та внутрішнього контролю.

Статут Ощадбанку передбачає наявність таких органів управління:

- Вищий орган - Рада Міністрів України. Вона контролює юридичну владу держави в банку та виконує функції вищого органу управління;
- Наглядова рада - колегіальний орган управління, який здійснює контроль за діяльністю банку в межах своїх повноважень та спрямовує і регулює діяльність Правління щодо реалізації стратегії розвитку. Наглядова рада не бере участі в управлінні поточному банком;
- правління є виконавчим органом, який здійснює управління поточною діяльністю банку.

Для забезпечення ефективного управління Наглядова рада та Правління створюють комітети, яким делегують частину повноважень своїх та контроль здійснюють за виконанням повноважень делегованих в рамках підзвітності.

Структуру департаментської системи та мережі відокремлених установ Ощадбанку побудовано за принципом раціональної та ефективної централізації окремих функцій, виходячи з обсягів та структури його операцій, а також відповідно до регіональної та функціональної логіки.

Протягом 2022 року банк успішно централізував функції підтримки та інкасації у відділеннях, оптимізував організаційну структуру, мінімізував операційні витрати, удосконалив процеси та запровадив нову організаційну модель централізованого управління.

Організаційна банку структура станом на початок 2023 р. наведена на рис. 2.1.

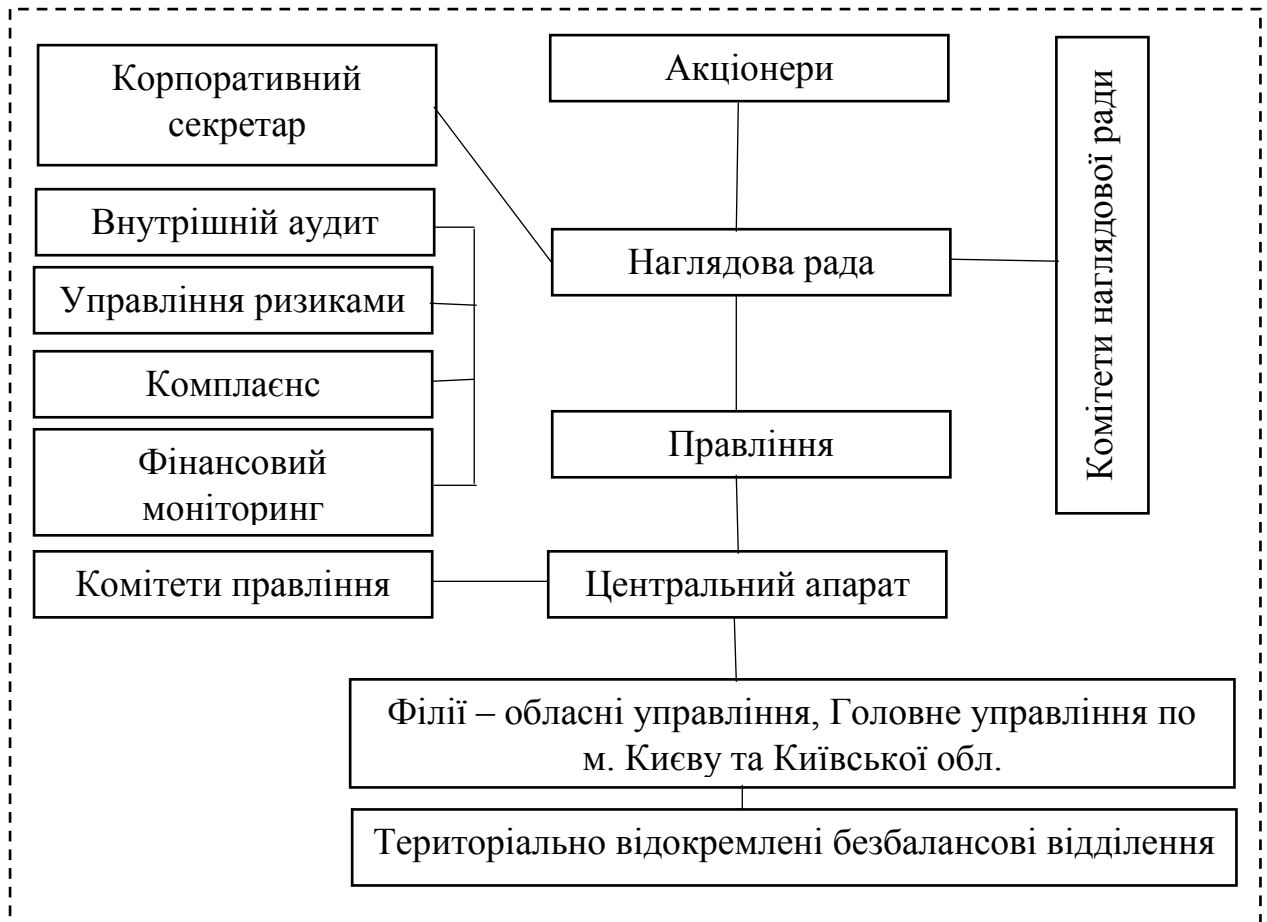

Рис. 2.1. Організаційна Банку структура станом на початок 2023 р.

Джерело: складено автором за [43]

Враховуючи характер та масштаби банку діяльності, його акціонери та менеджмент усвідомлюють відповідальність свою перед суспільством в цілому щодо дотримання прав клієнтів банку (споживачів послуг), неухильного виконання вимог законодавства чинного та дотримання конкуренції добросовісної. Враховуючи важливість управління корпоративного, Наглядова рада Банку прийняла принципи ефективного розподілу повноважень та відповідальності між управління органами, контролю ефективного за діяльністю фінансово-господарською, ефективного ризиками управління, запобігання інтересів конфлікту, принципи

корпоративної відповідальності соціальної, принципи прозорості інформаційної, правової та етичної. Наглядова рада затвердила Кодекс принципів управління корпоративного, який включає принципи дотримання законодавства та норм етичних. Наглядова рада забезпечує вимог дотримання законодавства чинного, внутрішніх документів банку та Принципів управління корпоративного. У своїй діяльності працівники Ощадбанку керуються морально-етичними та діловими кодексами і принципами, викладеними в Кодексі поведінки (Етики), у тому числі вимогами щодо поведінки в мережах соціальних, спрямованими на запобігання ризикам репутаційним для банку.

Відповідно до бізнес-моделі, Ощадбанк є банком універсальним, який приділяє пріоритетну увагу розширенню роздрібного, мікро-, малого та середнього бізнесу (ММСБ), зберігаючи при цьому позиції сильні в напрямку бізнесу корпоративного. Станом на кінець 2022 р. розподіл активів Ощадбанку виглядає наступним чином: 53% – портфель інвестиційний; 31% – портфель кредитний чистий; 16% - активи інші. Портфель кредитний представлений в основному боргами клієнтів корпоративних (67%), осіб фізичних (14%) і клієнтів ММСБ (19%). Портфель депозитів строкових на 90% складається з коштів осіб фізичних, на 8% - коштів клієнтів ММСБ і на 2% - коштів бізнес-клієнтів корпоративних (рис. 2.2, 2.3).

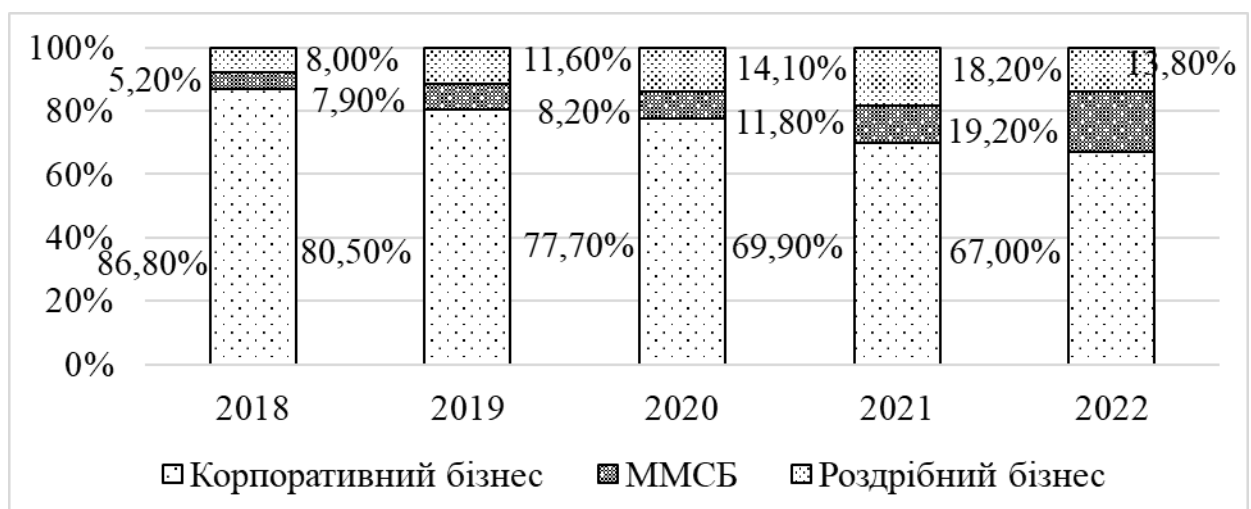

Рис. 2.2. Структура кредитів Ощадбанку в 2018-2022 рр.

Джерело: складено автором на основі [43].

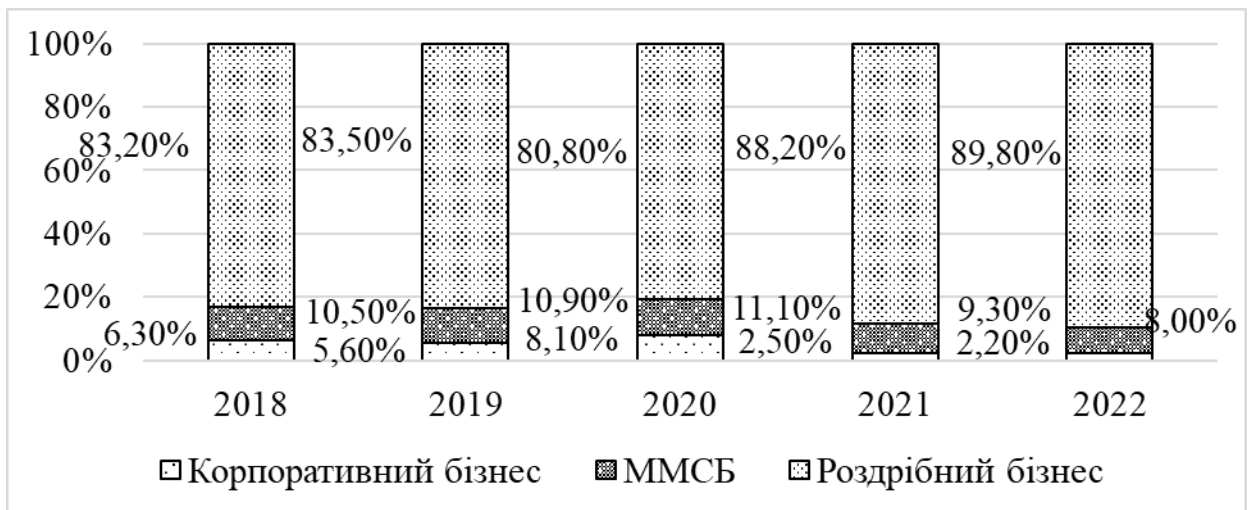

Рис. 2.3. Структура строкових депозитів Ощадбанку в 2018-2022 рр.

Джерело: складено автором на основі [43].

Велика частина процентних доходів Ощадбанку надходить від кредитів юридичним особам та інвестицій в цінні папери.

Ощадбанк, як установа фінансово-універсальна, пропонує спектр широкий продуктів і послуг банківських.

Основними продуктами бізнесу роздрібногo є:

- пасивні продукти – депозити строкові, проекти зарплатні, рахунки пенсійні та соціальні, рахунки спеціальні поточні та картки дебетові (у тому числі цифрові та віртуальні);

- активні продукти – автокредити, кредити споживчі та іпотечні, готівкою кредити, картки кредитні, програми державні стимулювання житла купівлі;

- продукти, що приносять дохід комісійний і доходи від транзакцій - платежі від осіб фізичних, перекази внутрішні та міжнародні, оренда сейфів індивідуальних, обмін валюти іноземної, операції з металами;

- виплата допомог соціальних і коштів грошових;

- іншою послугою є система обслуговування віддаленого "Ощад24/7", яка являє собою сертифікований підпис електронний.

Основні продукти ММСБ включають:

- пасивні продукти – депозити строкові, до запитання депозити, рахунки поточні;

- активні продукти включають поповнення коштів обігових, придбання засобів транспортних та обладнання (зокрема, в рамках програм партнерських), овердрафт, програми кредитні в рамках співпраці з організаціями міжнародними (WNISEF, ЄБРР, ЄІБ і EIF, Deutsche Sparkassenstiftung für international Cooperation), фінансування за участю організацій міжнародних: ЕСА, співпраці програми з Фондом розвитку підприємництва ("5-7-9% доступних кредитів", кредити, гарантовані гарантіями державними);

додаткові послуги:

- система обслуговування віддаленого клієнтів MMSB CorpLight, що відповідає вимогам ринку сучасного і входить в топ-3 по функціональності на ринку;

- участь у державних програмах грантових для створення та розвитку бізнесу власного.

Основними продуктами бізнесу корпоративного є:

- кредити на поповнення коштів оборотних і вкладення капітальні;
- фінансування в рамках реалізації програми державної (зокрема, під гарантію державну, за програмою "Доступні кредити 5-7-9%");
- фінансування через участь в ЕСА;
- реалізація проектів інвестиційних;
- фінансування торгове;
- залучення коштів в рамках розміщення термінового;
- розрахунково-касове обслуговування (зокрема, відкриття та ведення рахунків поточних, операції валюти купівлі-продажу, обслуговування касове, платежі в валютах іноземній/національній, операції платіжні з використанням рахунків депонування умовного, операції платіжні за рахунками поточними в режимах спеціальних використання, розрахунків

забезпечення на ринку газу природного, пенсійні фонди: обслуговування рахунків).

Військова агресія призвела до багатьох викликів і загроз, подолання яких ускладнюється повільним зростанням економічним. Протягом 2 років, незважаючи на атаки повномасштабні, банки підтримували операції готівкові та безготівкові клієнтів з особистими рахунками через мережу існуючих установ у районах контрольованих та віддалені обслуговування канали. Ощадбанк надавав пенсії, зарплати, різні види допомоги соціальної та виплати особам внутрішньо переміщеним від організацій міжнародних. Крім того, були отримані та відправлені всі платежів види, включаючи до бюджету платежі та рахунки за послуги комунальні. Незважаючи на ситуацію складну в країні, особистий портфель кредитний був на місці. В результаті частка ринкова Ощадбанку збільшилася до 8,6% (у 2022 р. +1,7 п. п.). Ринкові зміцнилися позиції до 4 місць (+1 за рік). Темп скорочення портфеля кредитного в 2022 р. в системі банківській становить 33%, а в разі Ощадбанку - 16%.

Банк займає лідируючі позиції за кількістю автокредитів виданих та іпотеки. Протягом 2022 р. було видано 2421 автокредит на суму загальну близько 16 млрд грн. Іпотека в 2022 р. видана була на суму 961 млрд грн з 10 млрд грн.

Ощадбанк займає 3-ю позицію на ринку готівкою кредитування. У 2022р. було надано готівкою кредит у розмірі 5 тис. на суму загальну близько 6,5 млрд грн.

Забезпечення постійних і поточних рахунків збереження клієнтів роздрібних в умовах жорстких призвело до результатів наступних: Банк займає 2-е місце по портфелю заборгованості осіб фізичних ринкова; частка Ощадбанку збільшилася до 17,9% (+1,2 процентних пункту); темпи зростання заборгованості осіб фізичних у системі банківській у 2022 р. становитимуть 28%, а Ощадбанку - 37%. Частка заборгованості бізнесу роздрібного в заборгованості банків клієнтів досягла 72%. Загалом коштів

залишок на рахунках особових станом на року кінець становив 1,686 млрд грн. Незважаючи на еміграцію за кордон та клієнтів втрату на тимчасово територіях окупованих, збільшення активної бази клієнтської у 2022 р. становитиме 89 000 клієнтів. У сфері банкінгу преміального було здійснено продаж облігацій військових та вторинних облігацій державних на суму 1,6 млрд грн, а також впроваджено послугу операцій прямих з валютою іноземною Міністерства внутрішніх справ. Оптимізовано офлайн-процес облігацій купівлі державних. Є 68 преміум-зон і 1 преміум-центр. В області насиченого особистого банкінгу реєструються клієнти в менеджері за допомогою чат-ботів і звітності інструментів аж до рівня менеджера. Високий чистий охоплення клієнтів через мобільний ощадний фонд становить 68% (+15% на рік).

Для забезпечення безперебійної роботи сервісу зроблено:

- центр обробки копій резервних був розгорнутий в новому центрі даних обробки і побудована кластерна інфраструктура;
- третя копія бази даних обробки розгорнута в хмарному середовищі;
- запущено друге карткове бюро антропоморфне, яке може попит задовольнити, і з моменту вторгнення російської федерації, випуск карт одноденних не зупиняли;
- введено функції нові: ОщадРау;
- пропонували знижки;
- покращена управління система каталогом товарів;
- функція розподілу платежів;
- безготівкова оплата шляхом сканування друку податку споживчого на продукт;
- розподіл ролі та статусу касира;
- автоматичне закриття змін фінансових згідно з графіком попереднім.

Ощадбанк займає друге місце на ринку еквайрингу за кількістю торгових терміналів POS і активно розвиває цей напрямок. Впроваджені нові функції для еквайрингу торгового.

2.2. Показники комплексної оцінки діяльності Ощадбанку на ринку фінансових послуг

У 2022 році внаслідок повномасштабної атаки військової Україна втратила 29,1% ВВП. Окупація частини території триває, руйнування інфраструктури, знищення активів корпоративних, посівні площі щокварталу скорочуються. Збільшені витрати на логістику, брак електроенергії, відсутність підтримки фінансової та матеріальної призводять до зниження активності економічної і погіршення очікувань підприємств. Спостерігається зростання безробіття, уповільнення або зупинка виробництва в певних галузях, банкрутство інститутів фінансових, ослаблення стабільності бюджетної, посилення загроз стабільності валютній. Затяжні війни призводять до часткового переміщення громадян за межі країни.

В умовах стану воєнного ефективність продуктів ринкових знижується, а невизначеність щодо потенційних майбутніх економічних сценаріїв зростає. Споживча інфляція прискорилося до кінця 2022 року до 26,6%. Стабілізація тиску інфляційного, викликаного зниженням попиту споживчого в ситуації тероризму енергетичного, розширення поставок продовольства, незмінність тарифів на послуги житлово-комунальні, зняття окупації з деяких регіонів і налагодження логістики допомогли розблокувати поставки товарів з інших регіонів. Фіксований курс гривні і підвищення ставки облікової до рівня 25% також послужили стабілізуючим фактором інфляції.

Часові обмеження та купівля нестандартних товарів, зокрема депозитів валюти для ризику хеджування депозитів та курсів обмінних, знизили попит на валюту іноземну та запобігли швидкому скороченню резервів міжнародних, що важливо для стабільності ринку валютного. Останній перевищив довоєнні показники і досяг рівня в 28,5 млрд. грн завдяки значній фінансовій підтримці міжнародній.

Протягом 2022 року НБУ та Уряд заходів вживали, спрямованих на пом'якшення потрясінь економічних, підтримання стабільності системи

фінансової, стимулювання та бізнесу підтримку. Щоб дефіцит покрити бюджету державного, Уряд регулярно проводив аукціони з продажу облігацій військових, на яких до кінця року було зібрано 15,239 млрд грн, близько 9,193 млрд дол і 0,98 млрд євро.

Українська система банківська продовжує підтримувати стан стабільний в умовах стану воєнного. З війни початку НБУ ввів ряд спрощень для контролю діяльності банків, які враховували роботу в кризових ситуаціях. Безперервність платежів і робота банківської мережі гарантовані. Щоб сприяти функціонуванню сталому банків сектору державного, Уряд України затвердив основні (стратегічні) напрямки діяльності банків сектору державного на період стану воєнного та повоєнного відновлення економіки, згідно з якими на Національний банк було покладено низку завдань інфраструктури критичної для забезпечення підтримки фінансової секторів пріоритетних економіки.

Станом на кінець року обсяг заборгованості платоспроможних банків перевищив показник на початок року на 18,8%. Основним джерелом фінансування для банку залишаються кошти клієнтів, їх частка збільшилася до 90,5%. Обсяг коштів гривневих осіб фізичних за рік збільшився на 30,1%. Велика частина нових отриманих коштів залишається на розрахунковому рахунку. Регулярні кошти осіб фізичних у гривні скоротилися на 6,0% за рік, в валюті іноземній - на 4,6%. Попит господарювання суб'єктів в валюті національній зріс на 11,9% через адаптацію бізнесу до умов війни. Банки замінили дороге рефінансування НБУ коштами клієнтів-частка банківського боргу знизилася до 1,8%. Високий рівень ліквідності в банківській системі спонукав регулюючі органи поступово підвищувати вимоги до резервів обов'язкових.

Основним рушієм кредитування гривневого осіб юридичних у 2022 році стала програма державна "доступні кредити під 5-7-9%". Вони надаються в рамках програми особам юридичним, формують близько третини від загального гривневого портфеля кредитного.

Негативний вплив економічної кризи на діяльність клієнтів відбилося пропорційно якості портфеля кредитного банку і збитків, пов'язаних з реалізацією ризику кредитного. У 2022 році частка кредитів проблемних у всьому портфелі збільшилася з 8% до 38%. Через дії бойові втрати від ризику операційного зросли і продовжують зростати. Незважаючи на значне витрат збільшення, сектор банківський прибуток отримав до кінця 2022 року завдяки високим доходам процентним, відшкодуванню доходів комісійних і переоцінці.

За своєю конкурентоспроможністю Ощадбанк належить до системно значущих банків України та є лідером ринку за обсягом кредитів наданих, станом на кінець 2022 року серед банків українських за розміром активів та депозитів Ощадбанк є найбільшим банком України за кількістю філій та 2-м банком в Україні та банкоматів кількості та терміналів платіжних. Банк бере активну участь у наданні підтримки кредитної напрямам пріоритетним економіки та підприємствам інфраструктури критичної, повністю гарантує доступність послуг банківських для забезпечення захисту споживачів прав та захищеності соціальної громадян, а також заходів вживає, спрямованих на мінімізацію впливу загроз реалізованих та ситуацій кризових.

Здійснимо комплексний аналіз діяльності Ощадбанка, опираючись на звітність фінансову, яка наведена в додатках Б, В та Д. В додатку Б, табл. Б.1 представлена інформація щодо активів Ощадбанку за 2018-2022 рр.

Активи банку комерційного включають всі ресурси фінансові та власність, які перебувають у власності банку та можуть приносити йому прибуток. Це може включати різні активів види, такі як:

- 1) Грошові кошти – готівка та еквіваленти готівки, які банк має в своєму розпорядженні;
- 2) Кредити та позики – суми, які банк видає в борг клієнтам своїм, будь то клієнти корпоративні або особи приватні;
- 3) Цінні папери – інвестиції в облігації, акції та інші інструменти фінансові;

4) Нерухомість та інші матеріальні активи – власність, така як будівлі, офіси, земля тощо.

5) Інші активи – різноманітні активи, такі як права банківські, бренди, технології та інше.

Загальна сума активів банку може бути важливим показником його розміру та стійкості фінансової. Також, активів розподіл між різними видами може відображати стратегію та ризиковий профіль банку. На рис. 2.4 наведена інформація по зміні активів Ощадбанку.

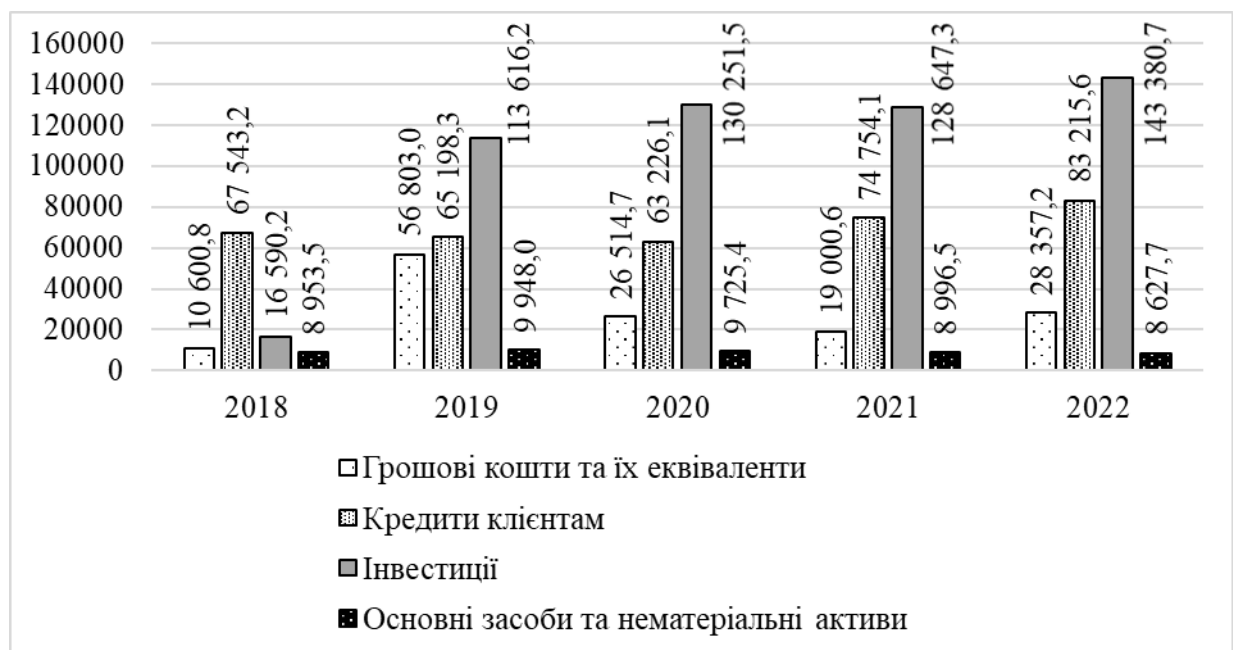

Рис. 2.4. Динаміка активів Ощадбанку за 2018-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [43].

За досліджуваний період, найбільше зросли грошові кошти та їх еквіваленти. Зростання в 2022 р., порівняно з 2018 р. становить 267,5%. На другому місці – кредити надані клієнтам, їх зростання становить 123,2%, з 67543,18 млн. грн. до 83215,6 млн. грн. Зросли і інвестиції на 122,98%, з 116590,2 млн. грн. в 2018 р. до 143380,7 млн. грн. в 2022 р. Збільшення відбулося по переплаті з податку на прибуток на 176,2% та по іншим активам – на 162,96%. А от по статті Основні засоби та нематеріальні активи

відбулося зменшення майже на 4%, з 8953,5 млн. грн. в 2018 р. до 8627,7 млн. грн. в 2022р. Частка розглянутих активів наведена на рис. 2.5.

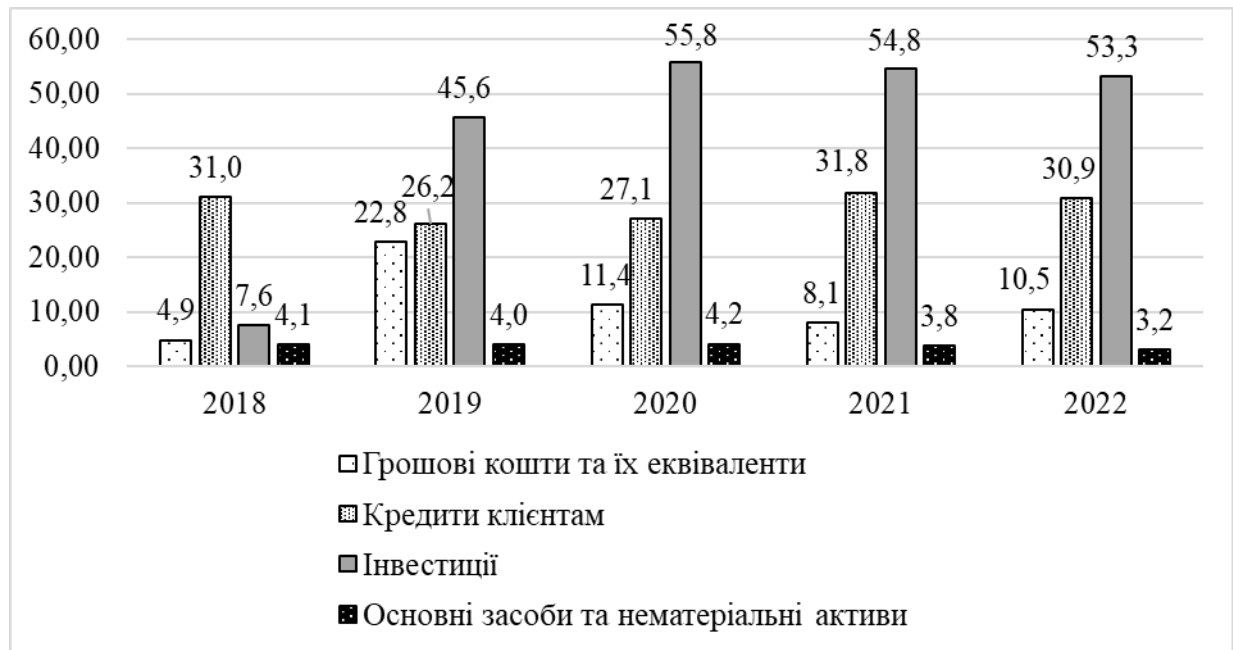

Рис. 2.5. Частка окремих статей активів в загальних активах Ощадбанку за 2018-2022 рр., %

Джерело: складено автором на основі [43].

Найбільшу частку в загальних активах займають інвестиції, частка яких зросла з 7,6% в 2018 р. до 53,3% в 2022 р., і це навіть в 2022 р. відбулось зниження, так як в 2020 р. частка становила 55,8%, а в 2021 р. – 54,8%. На другому місці – кредити клієнтам, частка яких становить в середньому 30%. Але за досліджуваний період вона знизилась з 31% в 2018 р. до 26,2 в 2019 р., але починаючи з 2020 р. починає потроху зростати: з 27,1% в 2020 р. до 31,8 в 2021 р. та 30,9% в 2022 р.

Розглянемо зобов'язання Ощадбанку. Зобов'язання комерційного банку представляють суми грошей та інші зобов'язання, які банк зобов'язується виплатити в майбутньому. Це зобов'язання фінансові, які банк приймає на себе в ході діяльності своєї. Зобов'язання можуть бути класифіковані у кілька категорій:

- 1) Вклади клієнтів – гроші, які клієнти вкладають на рахунки в банку;

2) Кредити та позики від інших банків – банк може брати у інших установ фінансових кредити або позики для покриття своїх потреб власних або для подальшого видачі кредитів клієнтам своїм.

3) Облігації та інші боргові зобов'язання – випуск облігацій та інших інструментів боргових, які банк повинен виплачувати відповідно до умов емісії;

4) Забезпечені борги – зобов'язання, які забезпечені активами певними чи правами банку;

5) Зобов'язання перед клієнтами та іншими кредиторами – заборгованість перед постачальниками, партнерами та іншими кредиторами;

6) Зобов'язання перед НБУ та регуляторами – зобов'язання, пов'язані з регулюванням та наглядом діяльності банківської.

Зобов'язання є частиною балансу банку, і їхній обсяг може впливати на стійкість фінансову та банку ліквідність. Управління зобов'язаннями є важливою частиною управління фінансового банку. На рис. 2.6 наведено аналіз зобов'язань Ощадбанку.

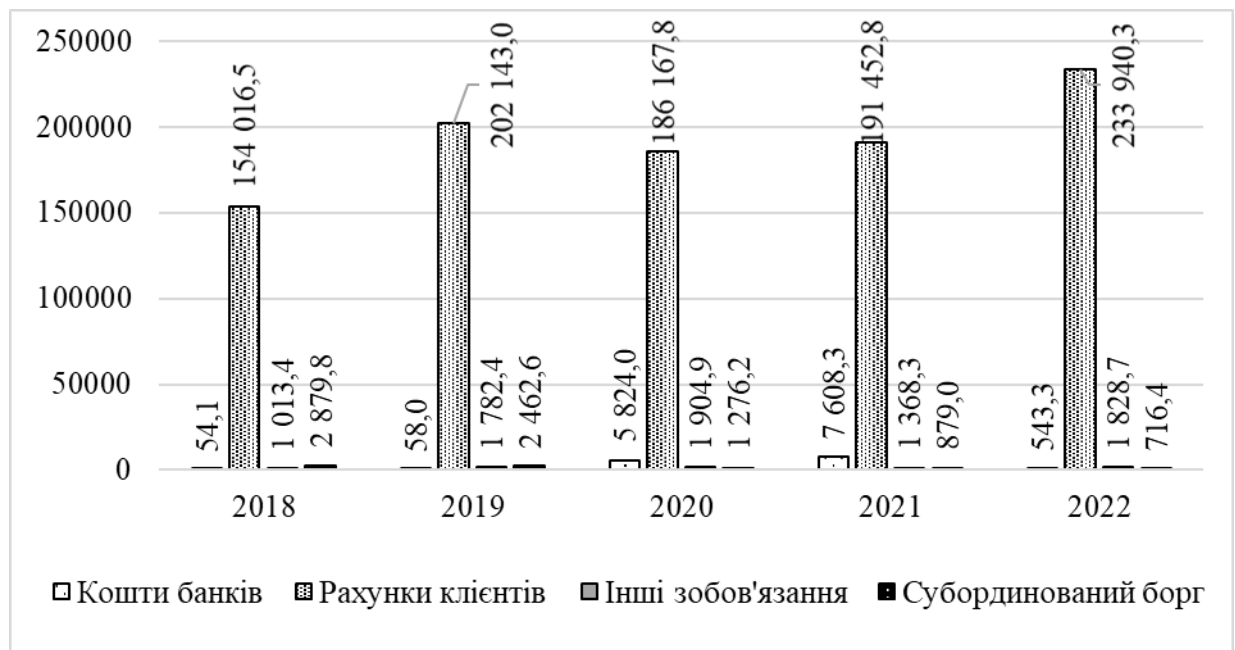

Рис. 2.6. Динаміка зобов'язань Ощадбанку за 2018-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [43].

За досліджуваний період, найбільше зросли кошти банків. Зростання в 2022 р., порівняно з 2018 р. становить 1004,78%. На другому місці – інші зобов'язання, їх зростання становить 180,46%, з 1013,4 млн. грн. до 1828,7 млн. грн. Зросли і рахунки клієнтів на 151,89%, з 154016,5 млн. грн. в 2018 р. до 233940,3 млн. грн. в 2022 р. А от по субординованому боргу відбулося зменшення більш як на 75%, з 2879,8 млн. грн. в 2018 р. до 716,4 млн. грн. в 2022р. Субординований борг - це вид зобов'язання боргового, який має особливості в розподілі виплат в разі банкрутства чи ліквідації емітента (видаючої сторони). Цей вид боргу розташовується на більш низькому рівні в структурі капіталу порівняно з іншими видами зобов'язань боргових. Субординовані борги можуть бути привабливими для інвесторів, оскільки вони, зазвичай, пропонують вищі процентні ставки або інші фінансові стимули як компенсацію за вищий ризик непогашення в разі банкрутства. Однак, через вищий ризик, субординовані борги отримують нижчі рейтинги від рейтингових агентств порівняно з іншими видами інструментів боргових.

Зменшення суми субординованого боргу може відбуватися через його погашення. Це може статися шляхом виплати частини боргу або його повної виплати, що призводить до зменшення обсягу зобов'язань. Іншим можливим сценарієм є конвертація субординованого боргу в інші цінності чи обмін його на інші фінансові інструменти. Це може відбуватися за угодою між емітентом боргу та його кредиторами. Банк може проводити процес переструктуризації боргу, зокрема субординованого, для покращення своєї стійкості фінансової. У будь-якому випадку, зменшення суми субординованого боргу може бути індикатором різних змін фінансових або рішень стратегічних, які приймає емітент боргу.

Власний капітал є одним з компонентів структури капіталу банку. Це ресурс фінансовий, який є власністю акціонерів банку. Він є важливим елементом для стійкості фінансової банку та служить як засіб для покриття зобов'язань і використовується для фінансування інвестицій довгострокових та проектів. Рівень капіталу власного може вказувати на ризику міру та

стабільності фінансової. Високий рівень капіталу власного може свідчити про те, що банк має достатньо ресурсів власних для зобов'язань покриття та операцій, що зменшує інвесторів ризик.

Розглянемо структуру власного капіталу Ощадбанку за 2018 – 2022 рр. (рис. 2.7).

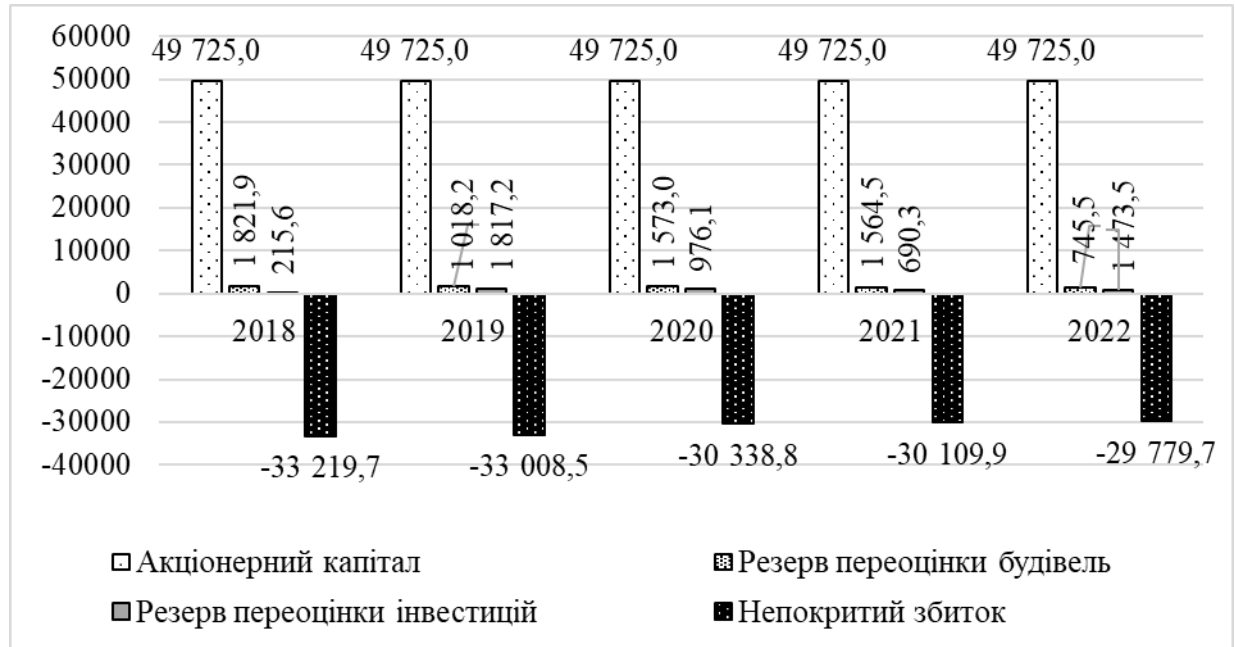

Рис. 2.7. Динаміка власного капіталу Ощадбанку за 2018-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [43].

За досліджуваний період, акціонерний капітал був не змінний та становив 49725 млн. грн. Найбільше зріс резерв переоцінки інвестицій – на 345,85%, з 215,6 млн. грн. в 2018 р. до 745,5 млн. грн. в 2022 р. А от по резерву переоцінки будівель та непокритому збитку відбулося зменшення на 20% та 10% відповідно. Взагалі, створення резерву переоцінки дозволяє банку згладжувати вплив вартісних коливань активів на її звіт фінансовий. А непокритий збиток банку вказує на те, що банк втратив більше коштів, ніж може покрити зі своїми власними резервами або іншими фінансування джерелами. Це може мати серйозні наслідки для стійкості фінансової та можливостей банку подальшої діяльності.

2.3. Аналіз фінансового результату діяльності Ощадбанку

Фінансовий результат банку діяльності - це різниця між доходами та витратами, пов'язаними з діяльністю його основною, що включає в себе кредитів видачу, депозитів залучення, коштів інвестування та інші операції фінансові. Цей показник вказує на прибутковість чи збитковість банку в результаті діяльності його операційної. Доходи банку можуть включати:

1) Відсоткові доходи – грошові суми, які банк отримує від видачі кредитів та інших операцій фінансових;

2) Комісійні доходи – грошові суми, які банк отримує за надання різноманітних послуг фінансових, таких як рахунків обслуговування, операції з картками платіжними тощо;

3) Інші операційні доходи – доходи від інших операцій, таких як операції на ринку паперів цінних, операції валютні, операції з нерухомістю тощо;

Витрати банку можуть включати:

1) Витрати на залучення коштів – витрати на відсотків виплату за депозитів приваблення та інших фінансування джерел;

2) Витрати на адміністративну та операційну діяльність – витрати на утримання інфраструктури банківської, оплату праці, рекламу, технології інформаційні тощо.

3) Витрати на резервування та кредитні втрати – витрати, пов'язані з резервів формуванням для покриття втрат можливих від кредитів невиплати.

Фінансовий результат може бути додатнім (прибутковим), якщо доходи перевищують витрати, або від'ємним (збитковим), якщо витрати перевищують доходи. Позитивний результат фінансовий свідчить про ефективність діяльності банківської, тоді як негативний може вказувати на проблеми чи ризики, які банк може стикнутися в майбутньому. Розглянемо фінансові результати діяльності Ощадбанку з 2018 р. по 2022 р. Інформація,

щодо результатів фінансових наведена в додатку Д, табл. Д.1 та відображено на рис. 2.8.

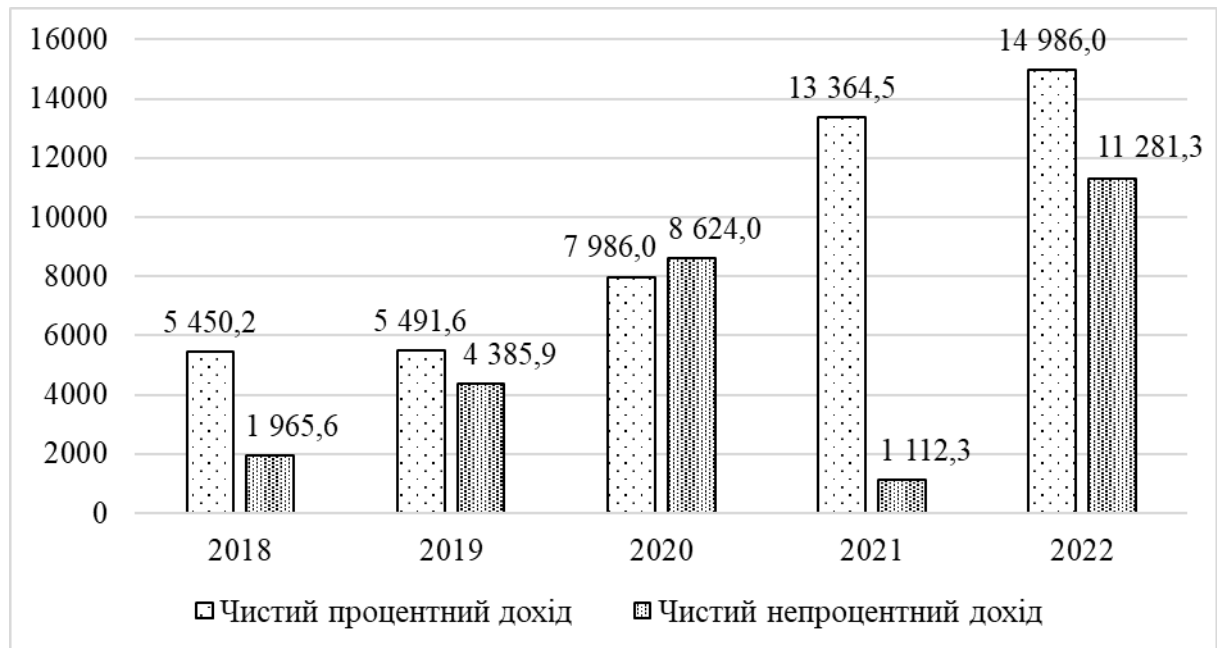

Рис. 2.8. Динаміка чистого процентного та непроцентного доходу Ощадбанку за 2018-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [43].

Чистий процентний дохід банку — це показник, який відображає різницю доходами між відсотковими, отриманими від активів банку, і витратами відсотковими, пов'язаними з зобов'язаннями його. Це важливий показник при оцінці прибутковості банку з основної частини його діяльності фінансової, яка пов'язана з управлінням ризиком відсотковим. За період 2018-2022 рр. цей показник зріс на 274,96%, тобто з 5450,3 млн. грн. в 2018 р. до 14985,99 млн. грн. в 2022 р. Чистий дохід процентний вказує на ефективність банку у генерації прибутковості з відсоткових операцій. Позитивне значення свідчить про те, що банк заробляє відсотки на своїх активах, які перевищують витрати на коштів залучення. Негативне значення може вказувати на те, що витрати відсоткові перевищують доходи відсоткові, що може виникнути, наприклад, при високих ставках на коштів залучення. Чистий дохід процентний є важливим компонентом аналізу стійкості фінансової та банку прибутковості, і його вивчення дозволяє оцінити, наскільки банк ефективно використовує свій баланс для прибутків генерації.

Чистий непроцентний дохід банку - це сукупний дохід, який банк отримує з різних джерел, крім операцій відсоткових. Це включає доходи, які не пов'язані з відсотками, такі як доходи комісійні, доходи від активами управління, доходи операційні та інші. За період 2018-2022 рр. цей показник зріс на 573,94%, тобто з 1965,6 млн. грн. в 2018 р. до 11281,3 млн. грн. в 2022р. Чистий дохід непроцентний дозволяє оцінити різноманітність та прибутковість інших аспектів банку діяльності поза операціями відсотковими. Високий чистий дохід непроцентний може свідчити про диверсифікацію доходу джерел банку та його ефективність у наданні різноманітних послуг фінансових. Однак, важливо також враховувати ризики та витрати, пов'язані з кожним з джерел доходу для рівнозначної оцінки стану фінансового банку.

Структура чистого процентного доходу наведена на рис. 2.9.

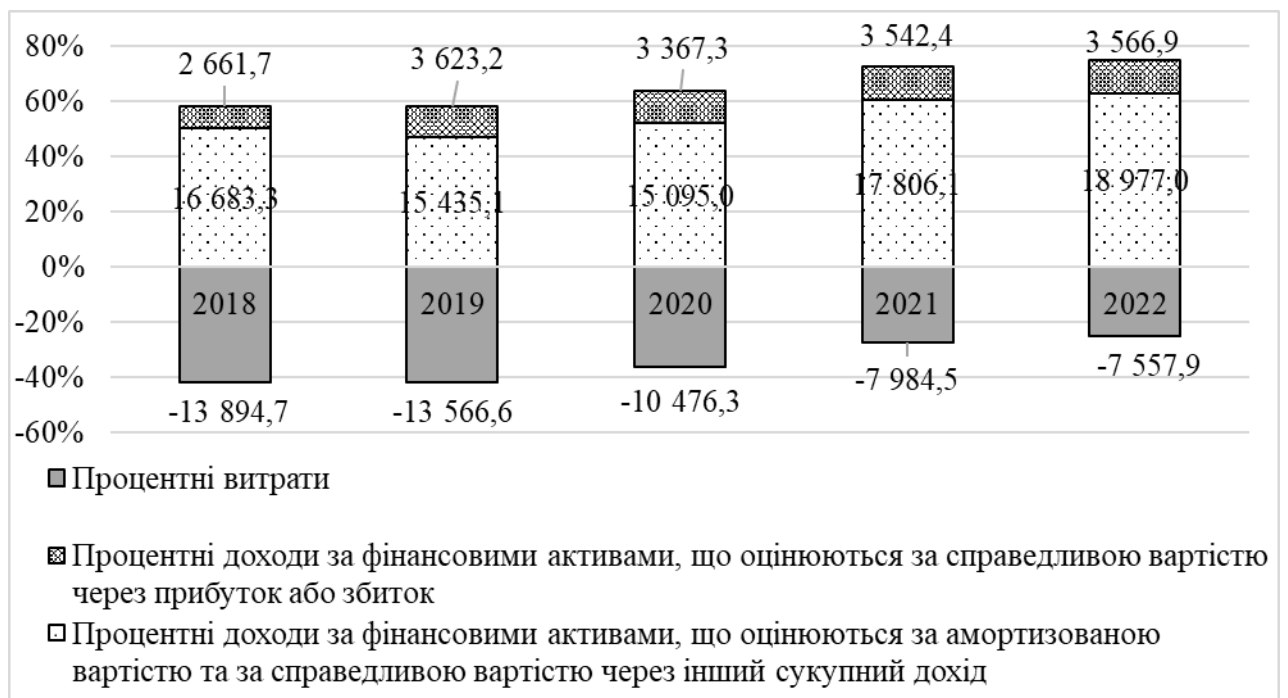

Рис. 2.9. Структура чистого процентного доходу Ощадбанку за 2018-2022 рр., млн. грн. Джерело: складено автором на основі [43].

В структурі чистого доходу процентного найбільше місце займають доходи процентні за активами фінансовими, що оцінюються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший дохід

сукупний, а от доходи процентні за активами фінансовими, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток займають незначну частку. Процентні витрати досить суттєві, від 13894,7 млн. грн. в 2018 р. до 7557,9 млн. грн. в 2022 р. Процентні витрати банку — це витрати, які банк поносить на відсотків оплату за кошти залучені. Ці витрати виникають у зв'язку з виплатою відсотків депозитаріям та іншим фінансування джерелам, які банк використовує для покриття своїх операцій та активності. Витрати процентні є важливим показником для банку, оскільки вони впливають на дохід чистий процентний - різницю між доходами відсотковими та витратами. Це також важливий елемент в управлінні ризиком відсотковим та формуванні процентного чистого маржу, який визначає відсоткової прибутковості діяльності банку. Управління витратами процентними є одним з ключових аспектів управління фінансового банком. Зменшення процентних витрат, як в нашому випадку, призводить до збільшення доходу чистого процентного банку, якщо доходи відсоткові залишаються на рівні стабільному або зростають. Це позитивний сигнал щодо прибутковості діяльності відсоткової банку.

Операційні доходи банку - це доходи, які банк отримує в результаті своєї операційної основної діяльності, яка пов'язана з наданням послуг фінансових та виконанням операцій банківських. Ці доходи становлять частину доходу загального банку і можуть бути визначені як ті, які не включають в себе операції відсоткові.

Операційні доходи банку включають:

- 1) Комісійні доходи – грошові суми, які банк отримує за надання різних послуг фінансових, таких як рахунків обслуговування, випуск карток платіжних, операції з паперами цінними, послуги консультативні тощо;
- 2) Доходи від управління активами – грошові суми, які банк отримує за управління активів портфелями своїх клієнтів (фонди інвестиційні);
- 3) Доходи від участі в ринку паперів цінних – банк може доходи отримувати від купівлі-продажу паперів цінних на ринку;

4) Доходи від лізингу та послуг інших – доходи від лізингу нерухомості або обладнання, страхування, консалтинг та послуги інші, які банк надавати може;

5) Доходи від операцій валютних – суми грошові, які банк отримує від операцій з обміну валют та управління ризиком валютним.

На рис. 2.10 наведена інформація щодо операційного доходу Ощадбанку за 2018-2022 рр.

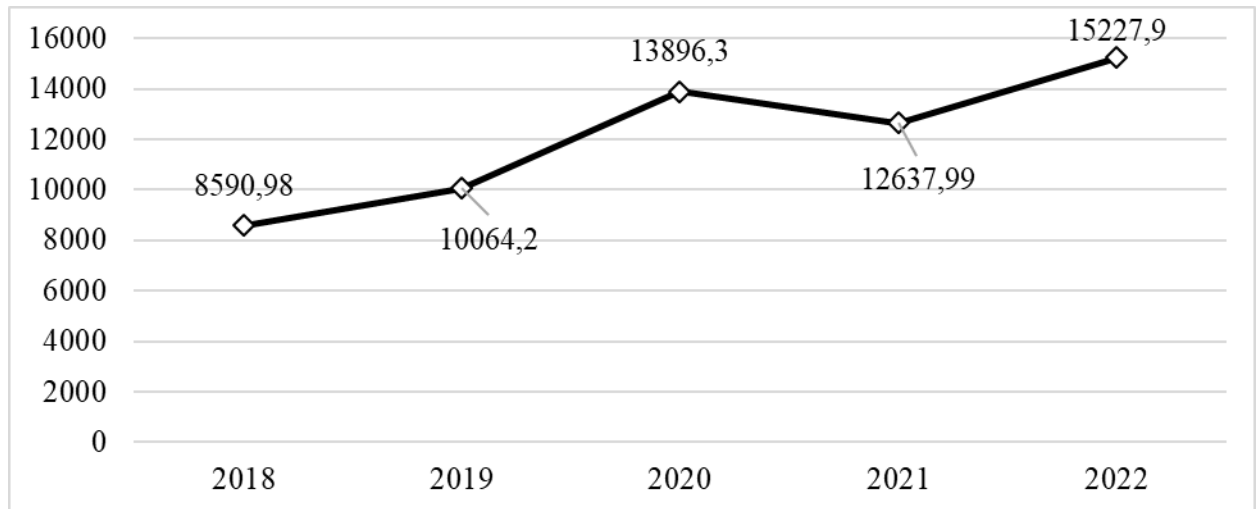

Рис. 2.10. Операційний дохід Ощадбанку за 2018-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [43].

Операційні доходи важливі для банку, оскільки вони розширюють джерела його прибутку та підвищують стійкість фінансову. Ці доходи дозволяють банку диверсифікувати свою діяльність і забезпечити потік стабільний доходу навіть у тих випадках, коли ставки відсоткові можуть змінюватися або бути низькими.

Зростання операційних доходів банку, як у нашому випадку, вказує на те, що банк розвиває успішно та збільшує свою операційну основну діяльність, яка пов'язана з наданням послуг фінансових та виконанням операцій банківських. Зростання доходів операційних також свідчить про те, що банк збільшує свій обсяг бізнесу та розширює покриття своїх послуг фінансових. Це може призводити до загального збільшення прибутковості банку. Важливо враховувати контекст та аналізувати інші фінансові та

показники операційні, щоб зрозуміти, як саме зростання доходів операційних впливає на загальну продуктивність фінансову та стабільність банку.

Чистий прибуток банку — це грошей сума, яку банк отримує як прибуток після відрахування всіх витрат (податків та інших витрат від доходу загального). Це один з ключових показників фінансових, який вказує на прибутковість та ефективність діяльності фінансової банку за період часу. Загальний дохід включає всі доходів види, які банк отримує від своєї основної та інших операцій, такі як доходи відсоткові, комісійні, операційні та інші доходів джерела. Загальні витрати включають усі витрати, пов'язані з діяльністю операційною банку, такі як витрати на коштів залучення, адміністративні, на резервування, податки тощо. На рис. 2.11 наведена інформація щодо чистого прибутку Ощадбанку за 2018-2022 рр.

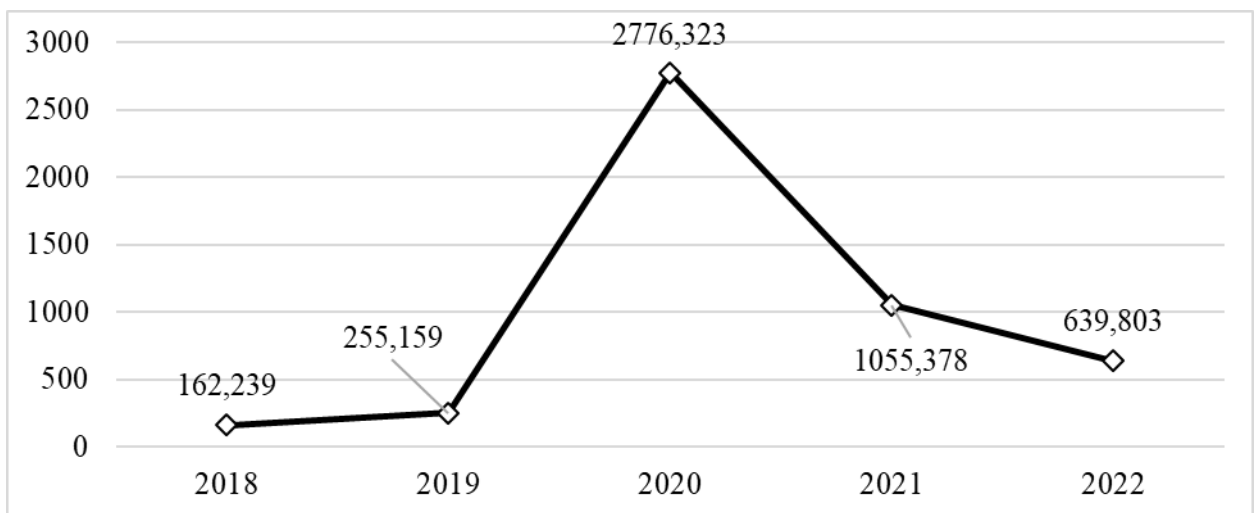

Рис. 2.11. Чистий прибуток Ощадбанку за 2018-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [43].

Чистий прибуток є ключовим для оцінки здоров'я фінансового та банку стійкості. Як бачимо з 2018 р. по 2020 р. чистий прибуток стрімко зростає, а вже з 2021 р. починає стрімко знижуватись. Зниження в 2022 р., порівняно з 2020 р. становить майже 2200 млн. грн. або в 2,5 раз. Зниження чистого прибутку свідчить про проблеми в діяльності операційній, витрати великі або невдачі ризиками управління.

Висновки до розділу 2

При написанні 2 розділу, зроблено наступні висновки:

1. Організаційна структура Ощадбанку відповідає вимогам чинного законодавства та Положенням Національного банку України в частині ефективного делегування повноважень та внутрішнього контролю. Станом на кінець 2022 р. розподіл активів Ощадбанку виглядає наступним чином: 53% – портфель інвестиційний; 31% – портфель кредитний чистий; 16% - активи інші. Портфель кредитний представлений в основному боргами клієнтів корпоративних (67%), осіб фізичних (14%) і клієнтів ММСБ (19%). Портфель депозитів строкових на 90% складається з коштів осіб фізичних, на 8% - коштів клієнтів ММСБ і на 2% - коштів бізнес-клієнтів корпоративних. Банк займає лідируючі позиції за кількістю автокредитів виданих та іпотеки. Протягом 2022 р. було видано 2421 автокредит на суму загальну близько 16 млрд грн. Іпотека в 2022 р. видана була на суму 961 млрд грн з 10 млрд грн.

2. Комплексна оцінка діяльності Ощадбанку на ринку фінансових послуг показала, що за досліджуваний період, найбільше зросли грошові кошти та їх еквіваленти. Зростання в 2022 р., порівняно з 2018 р. становить 267,5%. На другому місці – кредити надані клієнтам, їх зростання становить 123,2%, з 67543,18 млн. грн. до 83215,6 млн. грн. Зросли і інвестиції на 122,98%, з 116590,2 млн. грн. в 2018 р. до 143380,7 млн. грн. в 2022 р. Збільшення відбулося по переplatі з податку на прибуток на 176,2% та по іншим активам – на 162,96%. А от по статті Основні засоби та нематеріальні активи відбулося зменшення майже на 4%, з 8953,5 млн. грн. в 2018 р. до 8627,7 млн. грн. в 2022р. Найбільшу частку в загальних активах займають інвестиції, частка яких зросла з 7,6% в 2018 р. до 53,3% в 2022 р., і це навіть в 2022 р. відбулось зниження, так як в 2020 р. частка становила 55,8%, а в 2021 р. – 54,8%. На другому місці – кредити клієнтам, частка яких становить в середньому 30%. Але за досліджуваний період вона знизилась з 31% в 2018 р. до 26,2 в 2019 р., але починаючи з 2020 р. починає потроху зростати: з

27,1% в 2020 р. до 31,8 в 2021 р. та 30,9% в 2022 р. Аналіз зобов'язань банку показав, що за досліджуваний період, найбільше зросли кошти банків. Зростання в 2022 р., порівняно з 2018 р. становить 1004,78%. На другому місці – інші зобов'язання, їх зростання становить 180,46%, з 1013,4 млн. грн. до 1828,7 млн. грн. Зросли і рахунки клієнтів на 151,89%, з 154016,5 млн. грн. в 2018 р. до 233940,3 млн. грн. в 2022 р. А от по субординованому боргу відбулося зменшення більш як на 75%, з 2879,8 млн. грн. в 2018 р. до 716,4 млн. грн. в 2022р. Акціонерний капітал був не змінний та становив 49725 млн. грн. Найбільше зріс резерв переоцінки інвестицій – на 345,85%, з 215,6 млн. грн. в 2018 р. до 745,5 млн. грн. в 2022 р. А от по резерву переоцінки будівель та непокритому збитку відбулося зменшення на 20% та 10% відповідно.

3. За період 2018-2022 рр. чистий дохід процентний зріс на 274,96%, тобто з 5450,3 млн. грн. в 2018 р. до 14985,99 млн. грн. в 2022 р., а непроцентний дохід зріс на 274,96%, тобто з 5450,3 млн. грн. в 2018 р. до 14985,99 млн. грн. в 2022 р. Процентні витрати досить суттєві, від 13894,7 млн. грн. в 2018 р. до 7557,9 млн. грн. в 2022 р. Чистий прибуток є ключовим для оцінки здоров'я фінансового та банку стійкості. Як бачимо з 2018 р. по 2020 р. чистий прибуток стрімко зростає, а вже з 2021 р. починає стрімко знижуватись. Зниження в 2022 р., порівняно з 2020 р. становить майже 2200 млн. грн. або в 2,5 раз. Зниження чистого прибутку свідчить про проблеми в діяльності операційній, витрати великі або невдачі ризиками управління.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

3.1. Цифрова трансформація фінансових банківських послуг як чинник стратегічного розвитку комерційних банків

За останні 13 років індустрія послуг фінансових змінилася до невпізнання. Якщо на початку 2010-х років все було прив'язано до найбільших банків інвестиційних, комерційних та інших традиційних посередників, то до кінця 2023 р. на світовому ринку послуг фінансових буде більше 12 000 стартапів, деякі послуги будуть надаватися організаціями небанківськими або некредитними, в той час як найбільші учасники інших галузей поступово конкурентами стають фінансовим традиційним інститутам.

Однією з головних причин перетворень масштабних є посилення ролі технологій цифрових як в індустрії послуг фінансових, так і в житті людей, держав і компаній в цілому. У зв'язку з тим, що послуги фінансові є одним з сегментів важливих для споживачів і галуззю системоутворюючою, багато інновацій (технології фінансові) в базових проривах і технологіях наскрізних з'явилися саме при розробці продуктів фінансових, таких як технологія реєстрів розподілених і системи ідентифікація. Однак багато технологій, які надходять ззовні (наприклад, технології квантові та компоненти роботизовані), суттєво змінюють галузь. Все це призводить до трансформації цифрової учасників індустрії послуг фінансових, змінюючи звичайну бізнес-модель і бізнес-процеси.

Особливості інститутів кожної країни призвели до відмінностей у трансформації цифровій постачальників послуг фінансових. Таким чином, ми можемо виділити Сполучені Штати та Китай, де роль компаній технологічних особливо висока. Україна, де традиційні посередники фінансові, зокрема Ощадбанк, є одними з найбільш впливових компаній в

економіці. Європа, де регуляторні інновації призвели до відкритої справи банківської та розвитку стартапів, а послуги фінансові стали більш закритою екосистемою [5].

Цифрова трансформація послуг фінансових передбачає вивчення нових бізнес-моделей і процесів, які побічно пов'язані з основним бізнесом компанії. Оцифрування (digitization) – це перехід від зберігання інформації на носіях паперових, аналогових або фізичних, до зберігання її на носіях цифрових. Цифровізація - це перехід товарів і послуг з світу фізичного в цифровий. Цифрова трансформація послуг фінансових – це перехід від форми традиційної надання послуг фінансових до розвитку екосистеми, що включає продукти та послуги у галузі фінансовій або нефінансовій [33]. Основною тенденцією світовою в області цифровізації послуг фінансових є розвиток середовища як ринкового, так і регулятивного для посилення конкуренції на ринку послуг фінансових.

Ринок стає більш конкурентоспроможним з появою Фінтех-стартапів, які підштовхують традиційні установи фінансові до внутрішньої трансформації цифрової. Нові учасники ринку поступово відходять від концепції монолайнера і пропонують клієнтам своїм послугу одну, щоб розширити свою лінійку продуктову, що включає послуги, які раніше пропонували тільки традиційні інститути фінансові (проекти зарплатні, послуги для бізнесу малого і середнього і т.д.). Це стане можливим завдяки розробці активній актів нормативних, що дозволяють стартапам отримувати ліцензії банківські для роботи в країнах різних. Це провокує застарілих посередників традиційних оптимізувати процеси внутрішні і шукати рішення нові для підтримки переваги конкурентної на ринку. Вибір правильної стратегії та правильних інструментів технічних є найважливішим кроком першим до цифровізації послуг фінансових. У середовищі цифровому, що розвивається, організації, що надають послуги фінансові, можуть застосовувати різні стратегії для перетворення діяльності, надання послуг персоналізованих та досягнення зростання стійкого.

Існує 2 моделі розвитку цифровізації послуг фінансових: американсько-китайська та європейська, але ми пропонуємо розглянути ще українську модель, як заявку на впровадження третьої моделі (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Моделі розвитку цифровізації послуг фінансових

Модель	Передумови	Потенціал цифровізації	Компанії, які представляють модель
1	2	3	4
американо-китайська	<ul style="list-style-type: none"> · Довіра населення до технологій зростає, і зростаюча роль технологій у різних сферах людського та корпоративного життя · Бар'єрне зниження для виходу на всі ринки за допомогою інновацій та віддаленого надання послуг · Задоволення потреб споживачів (наприклад, розширення доступ до послуг, оцифрування традиції, бонуси і покращення якості обслуговування клієнтів). 	<ul style="list-style-type: none"> · Фінансові послуги є другорядним компонентом екосистеми · Передача даних про клієнтів в руки технологічних гігантів · Отримавши принаймні 1 продукт/послугу від екосистеми Bigtech, клієнти можуть безперешкодно переміщатися між різними сегментами · Потенційне партнерство з традиційними інституціями фін. для більш ефективних рішень. 	<p>FAMGA (Facebook, Apple, Microsoft Corp, Google, Amazon)</p> <p>BAT (Baidu, Ant Group, Tencent)</p>
європейська	<ul style="list-style-type: none"> · Регулятивні зміни на ринку послуг фінансових · Посилення ролі клієнта · Тенденція усвідомленого і розумного споживання · Стагнація банківської системи і старіння класичної архітектури індустрії послуг фінансових. 	<ul style="list-style-type: none"> · Формування ніші фінансових послуг · Залучення клієнтів до ланцюжка створення вартості продукту · Традиційна банківська інфраструктура; фінтех-стартап-інтерфейс; клієнт - правильний інтерфейс і незалежний вибір · Оскільки фінансові послуги фокусуються тільки на своєму сегменті, інновації розвиваються в основному в рамках однієї галузі. 	<p>Revolut, Monzo, N26, Starling bank</p>

продовження табл. 3.1

1	2	3	4
українська	<ul style="list-style-type: none"> · Інерція споживачів · Діяльність постачальників послуг фінансових · Історично висока прибутковість постачальників послуг фінансових · Відносно високий рівень довіри до традиційних інститутів фінансових з боку користувачів. 	<ul style="list-style-type: none"> · Банки є основним постачальником послуг фінансових і надають відповідні рішення для клієнтів практично у всіх сферах життя · Універсалізація установ фінансових і збільшення переваг економії за рахунок масштабу · Підтримка традиційних учасників ринку за допомогою регулювання · Інновації розвиваються всередині банку за допомогою базової розробки додатків і технологій · Фінансові послуги стануть точкою входу для клієнтів в екосистему цифрових продуктів. 	<p>ПриватБанк</p> <p>Ощадбанк</p>

Джерело: систематизовано автором за [6; 33; 37].

Насправді, навіть у цільовому регіоні часто трапляється так, що одна з моделей не відокремлена від іншої. Наприклад, на українському ринку існують фінтех-стартапи, а американські банки ще не повністю здали свої позиції на користь bigtech (найбільш очевидним є випадок Morgan Stanley).

Гіперавтоматизація — це підхід до цифровізації послуг фінансових, який поєднує роботизовану автоматизацію процесів, AI та обробку мови природної, керування бізнес-процесами та інші для автоматизації бізнес-процесів. До 2024 р. гіперавтоматизація знизить операційні витрати в організаціях на 30%, а до 2025 р. її ринок досягне 860 млрд дол. [5].

У банківському секторі гіперавтоматизація виявляється кардинальною. Його програми варіюються від обслуговування клієнтів і обробки кредитів до виявлення шахрайства, відповідності та управління ризиками. Це оптимізує операції, економить ресурси та усуває помилки, що виникають вручну.

Наприклад, 60% банків використовують штучний інтелект, щоб отримати інформацію з даних, а 59% покладаються на штучний інтелект для підвищення продуктивності [37]. У більш ніж половині банків штучний інтелект використовується для зниження витрат.

Стратегії цифрової трансформації для учасників ринку послуг фінансових можна розглядати в двох вимірах: універсалізація і нішування, створення власної екосистеми і впровадження її в іншу. На стику цих вимірів ми отримуємо 4 стратегії, які допомагають направляти дії учасників ринку послуг фінансових (рис. 3.1).

Учасник універсальний	
<p>НАСТУПНИЙ ГІГАНТ</p> <ul style="list-style-type: none"> · Компанія стає великим учасником економіки · Фінансові послуги є лише елементом · Диверсифікація бізнесу 	<p>ПАРТНЕР ЗА ВЛАСНИМ БАЖАННЯМ</p> <ul style="list-style-type: none"> · Учасники є необхідним елементом більшої системи · Фінансові послуги - конкурентна перевага · Чіткий напрямок бізнесу
<p>5-Й ЕЛЕМЕНТ</p> <ul style="list-style-type: none"> · Учасник створює своє готове рішення, в якому він закриває клієнта · Максимальна бізнес-орієнтація · Інновації в галузі 	<p>ЧАСТИНА КОМАНДИ</p> <ul style="list-style-type: none"> · Учасник є одним з елементів великої системи (але може бути легко змінений) · Інтернет-підхід та мікросервіси до послуг фінансових
Учасник нішевий	

Рис. 3.1. Стратегії, які формують направлення діяльності учасників ринку фінансових послуг

Джерело: сформовано автором [37].

Впровадження гіперавтоматизації вимагає наступного:

- виявлення повторюваних і ручних завдань: аналіз процесів організації для визначення завдань, які можна автоматизувати, наприклад введення

даних, обробка рахунків-фактур, казначейські операції та обслуговування клієнтів;

- впровадження рішень RPA: розробка та впровадження ботів RPA, які автоматизують рутинні завдання, зменшуючи ручну працю та підвищуючи ефективність;

- інтеграція штучного інтелекту та машинного навчання: розширення можливостей ботів RPA для виконання складних завдань і автоматизованого прийняття рішень шляхом впровадження алгоритмів штучного інтелекту та машинного навчання;

- використання економічно ефективних обчислювальних ресурсів і ресурсів зберігання: перемикання між різними ціновими рівнями обчислювальних ресурсів і ресурсів зберігання й послуг на основі поточних і майбутніх вимог до потужності;

- забезпечення безпеки та відповідності даних: дотримання галузевих стандартів і правил, зокрема GDPR і PSD2, для захисту конфіденційних фінансових даних;

- моніторинг і оптимізація: безперервний моніторинг продуктивності автоматизованих процесів і внесення покращень за потреби для забезпечення максимальної ефективності та результативності;

- використання сторонніх служб: використання спеціальних інструментів і хмарних служб для оптимального задоволення ваших потреб.

Цифровізація фінансових послуг — це багатогранний і складний процес, який включає бізнес, технологічні, організаційні, регуляторні та кібербезпеки. Співпраця з досвідченою технологічною компанією може допомогти ефективно подолати ці складнощі та забезпечити успішні результати цифрової трансформації.

Партнерство з постачальником технологій із подібним культурним фоном і бізнес-цінностями забезпечує безперебійне спілкування та співпрацю протягом усього процесу цифровізації фінансових послуг.

3.2. Моделювання кредитного ризику банку

Динамічний розвиток економіки в світі сучасному практично неможливо без кредитування. Кредитування – одна з основних послуг фінансових, що надаються банками. Формування найбільш вигідного портфеля кредитного завжди поєднується з підвищеним ризиком неповернення позичальником коштів. Ризики розглядаються за допомогою різних обмежень диверсифікації [11].

Підхід до задачі оптимізації портфеля кредитного залежить від політики комерційних банків. Якщо це агресивна кредитна політика, прибутковість є пріоритетом, а при консервативному підході мінімізація ризику є головним пріоритетом. Тобто банк повинен надавати надійні характеристики прибутковості та ризику всього портфеля. Якість збалансованого кредитного портфеля комерційних банків іноді перевіряється глобальними та регіональними фінансовими кризами. В даний час завдання вибору правильної моделі оптимізації кредитного портфеля банків актуальна, оскільки вона істотно відрізняється від попередніх кризових явищ і складнощів процесу.

Найчастішим методом, застосовуваним банками з метою оцінки ризику кредитного, є метод логістичної регресії. Основною ідеєю класифікатора, побудованого на логістичній регресії, як і на лінійній регресії, є припущення про роздільність ознакового простору гіперплощиною на два напівпростори, у кожному з яких будуть утримуватися значення однієї з двох міток класу. Для логістичної регресії відповіддю моделі є передбачені ймовірності p_i , де $p_i \in [0,1]$ (3.1):

$$p_i = P\left(y_i = 1 \mid \vec{x}_t, \vec{w}\right) \quad (3.1)$$

де $\vec{w}$ - вектор ваги (коефіцієнтів) моделі.

Формула розрахунку скоригованого балу p_i ґрунтується на обчисленні логарифмів відношення шансів дефолтного та недефолтного кредитів на основі навчальної вибірки (3.2;3.3):

$$z_i = \text{Ln}\left(\frac{p_i}{1-p_i}\right) \quad (3.2)$$

$$p_i = \frac{1}{1+e^{-z_i}} = \frac{e^{z_i}}{1+e^{z_i}} \quad (3.3)$$

де z_i розраховується як:

$$z_i = \vec{w} \times \vec{x}_i = w_1 \times x_{i1} + w_2 \times x_{i2} + \dots + w_m \times x_{im} + w_0$$

де $\vec{x}_i = x_{i1}, x_{i2}, \dots, x_{im}$ - значення змінних об'єкта, що розглядається i ,

$\vec{w} = w_0, w_1, w_2, \dots, w_m$ - коефіцієнти при змінних (ваги).

Так як, $y_i = \{0, 1\}$, то $p_i = P(y_i = 0 | \vec{x}_i, \vec{w}) = 1 - P(y_i = 1 | \vec{x}_i, \vec{w})$, тоді (3.4):

$$p_i = P(y_i | \vec{x}_i, \vec{w}) = P(y_i = 1 | \vec{x}_i, \vec{w})^{y_i} \times \left(1 - P(y_i = 1 | \vec{x}_i, \vec{w})\right)^{1-y_i} \quad (3.4)$$

Визначення вектора ваг $\vec{w}$ здійснюється за методом правдоподібності максимальної, згідно якого підбираються ваги $\vec{w}$, що максимізують функції правдоподібності значення на навчальній вибірці (3.5):

$$\vec{w} = \arg \max_{\vec{w}} L(\vec{w}) \prod_{i=1}^N P\{y = y_i | x = \vec{x}_i\} \quad (3.5)$$

Максимізація правдоподібності функції еквівалентна максимізації логарифму (3.6):

$$\begin{aligned} \log L(\vec{w}) &= \sum_{i=1}^N P\{y = y_i | x = \vec{x}_i\} = \\ &= \sum_{i=1}^N \left(y_i \times \log P(y_i = 1 | \vec{x}_i, \vec{w}) + (1 - y_i) \times \log P(y_i = 0 | \vec{x}_i, \vec{w}) \right) \rightarrow \max \end{aligned} \quad (3.6)$$

Для інтерпретації результатів моделі використовується вагове значення моделі, яке описує величину внеску відповідної модельної змінної як фактор ризику. Позитивний коефіцієнт регресії означає, що цей фактор збільшує загальний ризик (тобто збільшує ймовірність дефолту), негативний коефіцієнт означає, що цей фактор знижує ризик, якщо значення коефіцієнта регресії високе, цей фактор істотно впливає на сукупний ризик, а якщо коефіцієнт регресії майже дорівнює нулю, цей фактор має незначний вплив на ймовірність настання події [20].

Для поліпшення узагальнюючої здатності побудованої моделі, тобто зменшення ефекту перенавчання, практично часто розглядається логістична регресія з регуляризацією, яка реалізується через накладення додаткових обмежень на вектор ваг у моделі логістичної регресії. Даний підхід полягає в тому, щоб вибирати ваги, малі за абсолютною величиною в середньому, що призводить до зниження нестійкості моделі, тобто залежно від навчальних даних. Як схему регуляризації використовується метод еластичної мережі, що поєднує моделі ласо та гребеневої регресії. Тоді введення регуляризаторів

типу $\lambda_1 \|\vec{w}\|_1; \lambda_2 \|\vec{w}\|_2^2$ перетворює вихідне завдання у такий вид (3.7):

$$\sum_{i=1}^N \log P\{y = y_i | x = \vec{x}_i\} - \lambda_1 \|\vec{w}\|_1 - \lambda_2 \|\vec{w}\|_2^2 \rightarrow \max \quad (3.7)$$

При $\lambda_1 = 0$ Завдання зводиться до окремого випадку регуляризації - моделі гребеневої регресії, при $\lambda_2 = 0$ - моделі ласо. Таким чином, застосування регуляризації дозволяє зробити відбір найбільш значущих з великої кількості використовуваних змінних, спрямовуючи їх вага до нуля.

Для оцінки якості побудованої моделі необхідно порівняти результати, які видає той чи інший алгоритм із реальними значеннями фактичними. При вирішенні задачі оцінки ризику кредитного на виході є вектор ймовірностей p , що визначає міру схильності до дефолту, яка інтерпретується так: якщо $p_i < 0,5$, то можна припустити, що подія не настане, інакше передбачається настання події. Тоді Y - мітки, які були отримані при моделюванні,

порівнюються з реальними мітками кожного об'єкта. І тому використовується таблиця спряженості (confusion matrix) (табл. 3.2)

Таблиця 3.2

Таблиця сполученості

Модель	Фактично	
	Позитивно	Негативно
Позитивно	<i>TP</i>	<i>FP</i>
Негативно	<i>FN</i>	<i>TN</i>

Джерело: [20].

У таблиці є такі скорочення:

- *TP (True Positives)* - чітко класифіковані кредити дефолтні (справді випадки позитивні);

- *TN (True Negatives)* - чітко класифіковані кредити недефолтні (справді випадки негативні);

- *FN (False Negatives)* - кредити недефолтні, класифіковані як дефолтні (помилка I роду, негативні помилково випадки);

- *FP (False Positives)* - кредити дефолтні, класифіковані як недефолтні (помилка II роду, позитивні помилково випадки).

Сума всіх елементів матриці дає загальну кількість кредитів $N = TP + TN + FP + FN$, що знаходяться в досліджуваному портфелі кредитному (навчальної, валідаційної або тестової вибірки). На основі описаних абсолютних показників розраховуються показники відносні, виражені у відсотках, що дозволяють визначити якість моделі.

Стандартний підхід до формування кредитів портфеля на основі скорингової моделі полягає в наступному: якщо ймовірність виходу в дефолт у момент подання заявки нижче встановленого рівня (відсічки), здійснюється видача кредиту, інакше — відбувається відмова по заявці. Однак за такого підходу не враховуються показники фінансові, такі як сума кредиту, кредитування ставка, тривалість кредиту. Оскільки для кредитів високоризикових, як правило, пропонуються вищі кредитування ставки, для

банку може бути вигідніше видавати більш ризиковані і одночасно більш кредити прибуткові, незважаючи на те, що за такими кредитами буде вищим розмір втрат очікуваних.

Щоб оцінити ефективність діяльності банку повною мірою, використовують різні показники рентабельності, які означають співвідношення прибутку до витрат й у сенсі характеризують результати ефективності роботи банку, т. е. віддачу його ресурсів фінансових, доповнюючи аналіз показників абсолютних змістом якісним. Економічний зміст рентабельності показників проявляється у цьому, що вони прибуток характеризують, одержувану з кожної витраченої гривні банком. Далі розглядаються різні оцінки методи, орієнтовані на ефективність власного банку капіталу, так як саме останній становить основу діяльності банку комерційного. Капітал власний забезпечує банку самостійність економічну і функціонування стабільність, він є тим резервом ресурсів, що дозволяє підтримувати платоспроможність банку навіть за втрати їм частини активів своїх.

Рентабельність капіталу власного ROE (Return on Equity) показує відношення прибутку чистого компанії до середньорічної величини капіталу акціонерного. Рентабельність капіталу власного характеризує бізнесу прибутковість для його власників, розраховану після відрахування відсотків за кредитом (3.8).

$$ROE = \text{Чистий прибуток} / \text{Розмір власного капіталу} \quad (3.8)$$

Цей коефіцієнт є досить простим у розрахунку, а також очевидним для розуміння керівників та акціонерів, що є його основною перевагою. Інтерпретація така:

Ситуація 1: видається кредит 200 тис. грн. під відсоткову ставку 25% на рік, то $ROE = 0,5$, що означає — 1 грн. капіталу власного на рік приносить прибутку 50 коп..

Ситуація 2 (більш ризикована): видається кредит 200 тис. грн. під 45% на один рік, то $ROE = 0,9$, що означає - 1 грн. капіталу власного на рік приносить 90 коп. прибутку. Тобто ця ситуація вигідніша, проте при цьому ризик ніяк не враховується, що спотворює сам висновок. Відповідно до цього основними недоліками даного підходу є: оцінка за фактичними результатами, відсутність прогнозування ризику та збитків очікуваних.

Коефіцієнти, які дозволяють оцінити результати діяльності з урахуванням ризику, називаються RAPM (risk-adjusted performance measures). Показник скоригованої на ризик капіталу рентабельності RAROC (risk-adjusted return on capital), на базі якого виникли модифікації, як капіталу рентабельність, скоригованого на ризик, RORAC (return on risk-adjusted capital), та скоригована на ризик капіталу рентабельність, розрахованого з урахуванням ризику RARORAC (risk-adjusted return on risk adjusted capital). Показник RORAC здійснює ризику коригування за знаменником (3.9):

$$RORAC = \text{Чистий прибуток} / \text{Економічний капітал} \quad (3.9)$$

де економічний капітал – обсяг власного капіталу, виваженого на кредитний ризик.

Інтерпретація така:

Ситуація 1: видається кредит 200 тис. грн. під ставку відсоткову 25% на рік, тоді прибуток чистий протягом року дорівнює 50 тис. грн., а обсяг капіталу власного, виваженого ризик (коефіцієнт зважування ризик 1,1), дорівнює 220 тис. грн., тоді $RORAC = 50/220 = 0,23$. Тобто 1 грн. капіталу власного, виваженого ризиком, на рік приносить 23 коп. прибутку.

Ситуація 2 (більш ризикована): видається кредит 200 тис. грн. під 45% на один рік, тоді прибуток чистий за рік дорівнює 90 тис. грн., а обсяг капіталу власного, виваженого на ризик (коефіцієнт зважування на ризик 1,5), дорівнює 300 тис. грн., тоді $RARORAC = 90/300 = 0,3$. Тобто 1 грн. капіталу власного, виваженого ризиком, на рік приносить 30 коп. прибутку.

Показник RAROC ризик коригує у чисельнику шляхом віднімання фактора ризику з прибутковості, а також здійснює ризику коригування у знаменнику (3.10):

$$RAROC = (\text{Чистий прибуток} - EL) / \text{Економічний капітал} \quad (3.10)$$

де EL - очікувані кредитні збитки.

Інтерпретація така:

Ситуація 1: видається кредит 200 тис. грн. під ставку відсоткову 25% на рік, тоді прибуток чистий протягом року дорівнює 50 тис. грн., у своїй очікувані втрати оцінені в 10 тис. грн., а обсяг капіталу власного, зваженого ризик (коефіцієнт зважування ризик 1,1), дорівнює 220 тис. грн., Тоді $RAROC = (50 - 10) / 220 = 0,18$. Тобто 1 грн. капіталу власного, виваженого ризиком, на рік приносить 18 коп. прибутку з урахуванням втрат очікуваних.

Ситуація 2 (більш ризикована): видається кредит 200 тис. грн. під 45% на один рік, тоді прибуток чистий за рік дорівнює 90 тис. грн., При цьому очікувані оцінені втрати в 40 тис. грн., а обсяг капіталу власного, зваженого на ризик (коефіцієнт зважування на ризик 1,5) дорівнює 300 тис. грн., Тоді $RAROC = (90 - 40) / 300 = 0,17$. Тобто 1 грн. капіталу власного, виваженого ризиком, на рік приносить 17 коп. прибутку з урахуванням очікуваних втрат. Незважаючи на те, що відповідно до ситуації 2 виходить прибуток більший, ніж у ситуації 1, якщо взяти до уваги зважений з урахуванням ризику капітал кожного проекту, стає зрозумілим, що у ситуації 1 RAROC вище. Даний метод має чутливість до ризиків позичальників за рахунок використання в розрахунках втрат очікуваних та капіталу економічного, однак саме ці показники і ускладнюють сам розрахунок.

Таким чином, оптимізація RARORAC і RAROC є добрим способом прибутковості максимізувати при мінімізації капіталу ризикового. При цьому ризиків оцінка є важливим завданням, оскільки в показниках одночасно є чисельник із поправкою на ризик та знаменник.

3.3. Протидія ризикам як чинник посилення ролі банку на ринку фінансових послуг

Оскільки світова система фінансова продовжує змінюватися, банки стикаються з безліччю викликів у забезпеченні безперебійної роботи та сталого зростання. У цьому нестабільному кліматі управління операційним ризиком стикається з кількома проблемами та залежить від тенденцій, що розвиваються. Ризики розкриваються в п'яти основних категоріях. Ці категорії та деякі приклади нових ризиків, які можуть вплинути на банки (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Основні категорії ризиків банківської діяльності

Ризики	Приклади
економічні	Збільшення доходів і багатства Дисбаланс ринку праці
екологічні	Зміна клімату
політичні	Крихкі держави Тероризм Транскордонна злочинність
соціальні	Старіння населення Дефіцит води та їжі
технологічні	Нові технології Непередбачені наслідки зміни технологій

Джерело: систематизовано автором за [49]

У все більш цифровому світі банки вразливі до кібератак, які можуть скомпрометувати дані клієнтів, порушити операції та підірвати довіру. Зважаючи на швидкий розвиток хакерських технологій, включаючи атаки програм-вимагачів і витоки даних, кібербезпека залишається головною проблемою. Щоб зменшити ризики кіберінцидентів, банки повинні інвестувати в надійні заходи кібербезпеки, включаючи передові системи виявлення загроз, програми навчання співробітників і постійний моніторинг.

Швидкі темпи технологічних інновацій створюють для банків як можливості, так і ризики. Застосування новітніх технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн і хмарні обчислення, може підвищити ефективність і клієнтський досвід. Однак банки повинні ретельно керувати пов'язаними операційними ризиками, включаючи технологічні збої, збої в системі та проблеми з цілісністю даних. Запроваджуючи надійні рамки управління ІТ, проводячи ретельну оцінку ризиків і забезпечуючи адекватні системи резервного копіювання та відновлення, банки можуть більш безпечно орієнтуватися в цифровому ландшафті.

Банки працюють у жорстко регульованому середовищі, і недотримання вимог може призвести до серйозних фінансових санкцій, шкоди репутації та втрати довіри клієнтів. Регуляторний ландшафт, що розвивається, зумовлений такими факторами, як зміна геополітичної динаміки, технологічний прогрес і захист споживачів, створює значні операційні ризики для банків [50]. Щоб вирішити цю проблему, банки повинні підтримувати проактивний підхід до комплаєнсу шляхом регулярного моніторингу нормативних змін, посилення внутрішнього контролю та сприяння культурі комплаєнсу в усій організації.

В епоху, позначену технологічним зривом, банкам потрібні кваліфіковані фахівці, здатні орієнтуватися в складнощах цифрової ери. Однак залучення та утримання найкращих талантів залишається значним операційним ризиком. Банки повинні адаптувати свої стратегії управління талантами, щоб залучити людей, які мають досвід у нових технологіях, аналітиці даних і кібербезпеці. Крім того, сприяння культурі безперервного навчання та надання можливостей для професійного розвитку може допомогти банкам побудувати надійну систему кадрів і зменшити ризик нестачі навичок.

Політична нестабільність, торговельні суперечки та економічна нестабільність мають глибокий вплив на банківський сектор. Банки наражаються на операційні ризики, що виникають через глобальні

економічні тенденції, зміни політики та геополітичні конфлікти. Регулярно відстежуючи та аналізуючи геополітичні ризики, диверсифікуючи свої портфелі, стрес-тестуючи свої баланси та беручи участь у плануванні сценаріїв, банки можуть більш ефективно орієнтуватися в невизначеному середовищі та захистити себе від потенційних фінансових потрясінь.

Щоб бути повністю уважними до ризиків, що виникають, банки можуть використовувати різноманітні інструменти для оцінки поточного ландшафту операційного ризику, зокрема [50]:

1) Сканування горизонту/

Цей інструмент використовується для перегляду та оцінки розвитку подій (наприклад, тих, що викладені у Звіті про глобальні ризики), щоб визначити, які можуть мати вплив у майбутньому, і скласти список, який потребує більш ретельного моніторингу.

2) Оцінка ризику

Для будь-яких виявлених подій можна провести оцінку ризику, яка охоплює такі аспекти, як:

- природа – яка природа потенційного розвитку та які можливості/ризики це може створити?
- ймовірність – чи можна оцінити ймовірність розвитку події найближчим часом або в довгостроковій перспективі?
- вплив – які ймовірні наслідки розробки та наскільки суттєвими вони можуть бути?
- швидкість змін – чи буде розвиток поступовим і, отже, більш керованим, чи він буде непередбачуваним?
- випереджаючі індикатори – чи є якісь заходи, які могли б вказати на стадію розвитку або зміни в ній?

3) Звітування та моніторинг

Короткий виклад розробок та їх оцінки ризиків можна готувати та оновлювати на регулярній основі, із виділенням значних ризиків/позначенням кольором та коментарями у звітах.

Фінансовий сектор відіграє важливу роль у забезпеченні та спрямуванні фінансування інвестицій. Окрім надання фінансування короткострокового для повсякденної підприємств діяльності та інших тимчасових потреб у готівці, установи фінансові, капіталу ринки та інвестори інституційні також є джерелами фінансування довгострокового, тобто фінансування, доступного протягом періоду тривалого часу. Важливість фінансування довгострокового полягає в його ролі ключовій в задоволенні потреб у довгострокових інвестиціях фізичних у всіх секторах економіки, зокрема в ключових рушійних зростання силах, конкурентоспроможності та зайнятості, таких як інфраструктура, нерухомість, дослідження та розробки та нові підприємства. Традиційно банки були гравцем ключовим у системі фінансовій, перетворюючи заощадження на капітал довгостроковий для фінансування інвестицій сектора приватного. З часом у структурі системи фінансової відбулися дві зміни основні. По-перше, модель банківська еволюціонувала, у ній дедалі більше домінували ринки оптові і, зокрема, деривативи, на шкоду більш діяльності традиційній з прийняття депозитів і кредитування. По-друге, відмова від посередництва та зростання капіталу ринків призвело до зміни структури сектора фінансового, коли інвестори інституційні, такі як фонди пенсійні, компанії страхові, фонди взаємні та, останнім часом, фонди державні багатства, також стали центральними гравцями, оскільки постачальники капіталу довгострокового.

Після кризи фінансової всі джерела традиційні фінансування інвестиційного зіткнулися з проблемами – чи то обмеження фіскальні витрат державних, чи слабкі економічні перспективи, які не сприяють інвестиціям корпоративним (з наслідками як для ринків боргу, так і для ринків акцій), основні блоки для інвестицій залишаються в секторі банківському.

Структурні недоліки в секторі банківському призводять до «поганого» зменшення боргу, особливо в Європі, у формі стриманого зростання кредитування. Це спричиняє зростаючу невідповідність між сумою та часовим горизонтом доступного капіталу та попитом на фінансування

довгострокове. Нові правила банківські (Базель III) також можуть негативно вплинути на здатність банків надавати фінансування довгострокове. Дефіцит фінансування довгострокового, що виникає, є особливо гострим у секторі інфраструктури та може сповільнити економіку світову на довгі роки та перервати спроби країн із економікою, що розвивається, стати на шлях зростання швидкого [46].

Маючи понад 70 трильйонів доларів активів, інвестори інституційні (такі як пенсійні фонди та страхові компанії) часто згадуються як альтернативне фінансування джерело. Враховуючи низькі ставки процентні та нестабільність ринків фондових років останніх, інвестори інституційні все більше шукають нові джерела довгострокових, захищених від інфляції прибутків. Інвестиції в реальні активи виробничі, такі як інфраструктура, можуть потенційно забезпечити тип доходу, який потрібен цим інвесторам для підтримки інвестицій і зростання стимулювання. Однак існують також проблеми серйозні, пов'язані з збільшенням асигнувань на такі активи, від невеликих розмірів багатьох фондів пенсійних і компаній страхових до бар'єрів регуляторних.

Останніми роками переваги диверсифікації та вищі очікування прибутку від інвестицій все частіше спонукають інвесторів до альтернативних інвестицій, таких як прямий капітал, нерухомість і товари. Альтернативні інвестиції, як правило, мають нижчу ліквідність, продаються на менш ефективних ринках і потребують більш тривалого періоду часу, ніж публічні акції та облігації. Інфраструктура часто включається до частини портфелів інвестицій альтернативних.

Інституційні інвестори традиційно інвестували в інфраструктуру через компанії, зареєстровані на біржі, та інструменти з фіксованим доходом. Це все ще залишається ризиком основним для інституційних інвесторів у секторі. Лише за останні два десятиліття інвестори почали визнавати інфраструктуру як окремий клас активів. Оскільки зареєстрована на біржі інфраструктура має тенденцію рухатися відповідно до ширших ринкових

тенденцій, загальноприйнятою є думка, що інвестиції в некотировану інфраструктуру, хоча й неліквідну, можуть бути корисними для забезпечення належної диверсифікації. В принципі, довгостроковий інвестиційний горизонт пенсійних фондів та інших інституційних інвесторів повинен зробити їх природними інвесторами в менш ліквідні довгострокові активи, такі як інфраструктура.

Інвестиції в інфраструктуру є привабливими для інституційних інвесторів, таких як пенсійні фонди та страхові компанії, оскільки вони можуть допомогти з інвестиціями, спрямованими на відповідальність, і забезпечити хеджування тривалості. Очікується, що ці інвестиції принесуть привабливі доходи, що перевищують доходи, отримані на ринку цінних паперів з фіксованим доходом, але з потенційно вищою волатильністю. Інфраструктурні проекти – це довгострокові інвестиції, які можуть відповідати тривалості пенсійних зобов'язань. Крім того, інфраструктурні активи, пов'язані з інфляцією, можуть застрахувати відповідальність пенсійних фондів від зростання інфляції.

У 2024 році уповільнення світової економіки в поєднанні з різним економічним ландшафтом по-новому кине виклик банківській галузі. Незважаючи на те, що нещодавні зусилля по боротьбі з інфляцією демонструють ознаки успіху в багатьох країнах, ризики, виявлені через збої в ланцюжку постачання, перебудову торгових відносин, а триваюча геополітична напруженість ускладнить економічне зростання в усьому світі. Екстремальні погодні умови, такі як повені, спека та урагани, також можуть спричинити серйозні економічні зриви.

На цьому фоні Міжнародний валютний фонд (МВФ) очікує, що світова економіка зросте не більше ніж на 3,0% у 2024 році. Прогнозується, що країни з розвиненою економікою, як-от Сполучені Штати, Євросона, Японія, Велика Британія та Канада, будуть у 2024 році спостерігати повільне зростання на рівні 1,4%. Але в багатьох країнах з економікою, що розвивається, зростання має бути вищим завдяки значному споживчому

попиту, молодшій демографії та покращенню торгових балансів. Зокрема, очікується, що Індія матиме один із найсильніших темпів зростання: 6,3% у 2024 році [51].

Очікується, що глобальна інфляція впаде до 5,2% у 2024 році з найвищого рівня в 8,7% у 2022 році, згідно з даними МВФ. У таких країнах, як Сполучені Штати, ринок праці та споживчі витрати демонструють ознаки уповільнення, але все ще високі, що кидає виклик цілям, встановленим центральними банками. Фактично, МВФ прогнозує, що інфляція майже в усіх країнах залишатиметься вище цільових показників [51].

Для банків стає дедалі важливішим ефективно використовувати як традиційні, так і альтернативні набори даних, а також налагоджувати нові партнерства з третіми сторонами, щоб створювати нові цінності у формі персоналізованої інформації, індивідуальних пропозицій продуктів і покращеного досвіду для клієнтів. Поширення нових технологій відкриває банки для ризиків, з якими вони, можливо, ніколи раніше не стикалися. Ризики четвертої сторони також стають все більшою загрозою, оскільки банки вступають у партнерські відносини з постачальниками послуг, які мають власних постачальників. Швидкість, з якою ці загрози формуються, також прискорюється. Генеративний штучний інтелект отримав витонченість, необхідну для створення «глибоких фейків», що робить фінансовим установам складніше відрізнити людей-клієнтів від цифрових медіа, що імітують їх схожість. У сукупності це середовище ризику, яке швидко змінюється, виявляється величезною перешкодою для збереження довіри клієнтів. У світі, що швидко змінюється, банки стикаються з безліччю операційних ризиків, які вимагають пильної уваги та проактивного управління. Зосереджуючись на кібербезпеці, впроваджуючи новітні технології, дотримуючись нормативних вимог, віддаючи перевагу управлінню талантами та керуючись геополітичною та економічною невизначеністю, банки можуть пом'якшити ці операційні ризики та підготуватися до довгострокового успіху.

Висновки до розділу 3

Написання 3 розділу роботи дозволило зробити наступні висновки:

1. Вибір правильної стратегії та правильних інструментів технічних є найважливішим кроком першим до цифровізації послуг фінансових. У середовищі цифровому, що розвивається, організації, що надають послуги фінансові, можуть застосовувати різні стратегії для перетворення діяльності, надання послуг персоналізованих та досягнення зростання стійкого. Дослідження трьох моделей розвитку цифровізації послуг фінансових дозволило сформулювати підхід до цифровізації послуг фінансових, який поєднує роботизовану автоматизацію процесів, керування бізнес-процесами та інші для автоматизації бізнес-процесів.

2. Додаткові теоретичні положення методу оцінки величини очікуваного збитку кредитного, на відміну від існуючого, дозволяють враховувати величину збитку і ризик за весь термін кредитування і підвищують точність оцінки величини збитку очікуваного. Була розроблена методологія оцінки очікуваної прибутковості капіталу банку з урахуванням очікуваних кредитних втрат і ризиків, оцінюваних методами навчання машинного. З його допомогою банк зможе збільшити прибуток з певним обсягом капіталу, видаючи найбільш вигідні кредити для підтримки рівня ризику портфеля.

3. Розгляд основних категорій ризиків банківської діяльності дозволив розглянути шляхи зменшення ризиків кіберінцидентів, шляхом інвестування банками в надійні заходи кібербезпеки, включаючи передові системи виявлення загроз, програми навчання співробітників і постійний моніторинг. Застосування новітніх технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн і хмарні обчислення, може підвищити ефективність і клієнтський досвід. Запроваджуючи надійні рамки управління ІТ, проводячи ретельну оцінку ризиків і забезпечуючи адекватні системи резервного копіювання та відновлення, банки можуть безпечно орієнтуватися в цифровому ландшафті.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток методичних основ функціонування банків на ринку фінансових послуг і розробка комплексу заходів, вкладених у розвиток фінансових операцій комерційних банків.

В процесі досягнення мети сформовано висновки:

1. Ринок фінансових послуг є важливим фактором мобілізації ресурсів фінансових і капіталу в економіці ринковій, а в засобах реалізації політики держави інноваційної вони представляються невід'ємним атрибутом регулювання інституційного економіки національної. Український ринок послуг фінансових знаходиться на стадіях ранніх розвитку. Ми можемо спостерігати динаміку позитивну в розвитку практично всіх секторів ринку послуг фінансових, це пов'язано зі збільшенням попиту на послуги фінансові до основних проблем розвитку ринку послуг фінансових відносяться неповнота бази законодавчої, відсутність повної і правдивої інформації про учасників ринку фінансового, а також велика кількість спекулятивних угод політика розвитку державна ринку фінансового дозволяє постійно підвищувати капіталізації економіки рівень. Фінансові ринки слід розглядати як важіль важливий якісного поліпшення процесу інвестиційного в державі.

2. Ключові цілі операцій та прогресу системи банківської включають у себе підвищення надійності та оптимізацію її діяльності, забезпечення стабільності валюти національної, формування структури збалансованої ресурсів фінансових, акумулювання та розподіл коштів серед населення та підприємств у формі кредитів та інвестицій, урівноваження попиту/пропозиції грошей в економіці, досягнення показників функціонування сталого підвищення системи банківської, ринків фінансових і, в кінцевому підсумку, забезпечення розвитку сталого країни економіки. Ці цілі можливі при умові наявності науково обґрунтованої розвитку стратегії системи банківської та тактики гнучкої її функціонування.

3. Встановлено, що основними функціями банку комерційного, як учасника ринку послуг фінансових, є прийом вкладів, а також надання кредитів. Депозити - це ощадні, поточні або строкові вклади. Крім того, банк комерційний надає кошти своїм клієнтам у формі позик і авансів, кредиту готівкою, овердрафту та дисконту векселів тощо. Додатковими функціями банку комерційного є діяти як агент для своїх клієнтів, а також надавати загальні послуги.

4. Організаційна структура Ощадбанку відповідає вимогам чинного законодавства та Положенням Національного банку України в частині ефективного делегування повноважень та внутрішнього контролю. Станом на кінець 2022 р. розподіл активів Ощадбанку виглядає наступним чином: 53% – портфель інвестиційний; 31% – портфель кредитний чистий; 16% - активи інші. Портфель кредитний представлений в основному боргами клієнтів корпоративних (67%), осіб фізичних (14%) і клієнтів ММСБ (19%). Портфель депозитів строкових на 90% складається з коштів осіб фізичних, на 8% - коштів клієнтів ММСБ і на 2% - коштів бізнес-клієнтів корпоративних. Банк займає лідируючі позиції за кількістю автокредитів виданих та іпотеки. Протягом 2022 р. було видано 2421 автокредит на суму загальну близько 16 млрд грн. Іпотека в 2022 р. видана була на суму 961 млрд грн з 10 млрд грн.

5. Комплексна оцінка діяльності Ощадбанку на ринку послуг фінансових показала, що за досліджуваний період, найбільше зросли грошові кошти та їх еквіваленти. Зростання в 2022 р., порівняно з 2018 р. становить 267,5%. На другому місці – кредити надані клієнтам, їх зростання становить 123,2%, з 67543,18 млн. грн. до 83215,6 млн. грн. Зросли і інвестиції на 122,98%, з 116590,2 млн. грн. в 2018 р. до 143380,7 млн. грн. в 2022 р. Збільшення відбулося по переplatі з податку на прибуток на 176,2% та по іншим активам – на 162,96%. А от по статті Основні засоби та нематеріальні активи відбулося зменшення майже на 4%, з 8953,5 млн. грн. в 2018 р. до 8627,7 млн. грн. в 2022р. Найбільшу частку в загальних активах займають інвестиції, частка яких зросла з 7,6% в 2018 р. до 53,3% в 2022 р., і це навіть в

2022 р. відбулось зниження, так як в 2020 р. частка становила 55,8%, а в 2021 р. – 54,8%. На другому місці – кредити клієнтам, частка яких становить в середньому 30%. Але за досліджуваний період вона знизилась з 31% в 2018 р. до 26,2 в 2019 р., але починаючи з 2020 р. починає потроху зростати: з 27,1% в 2020 р. до 31,8 в 2021 р. та 30,9% в 2022 р. Аналіз зобов'язань банку показав, що за досліджуваний період, найбільше зросли кошти банків. Зростання в 2022 р., порівняно з 2018 р. становить 1004,78%. На другому місці – інші зобов'язання, їх зростання становить 180,46%, з 1013,4 млн. грн. до 1828,7 млн. грн. Зросли і рахунки клієнтів на 151,89%, з 154016,5 млн. грн. в 2018 р. до 233940,3 млн. грн. в 2022 р. А от по субординованому боргу відбулося зменшення більш як на 75%, з 2879,8 млн. грн. в 2018 р. до 716,4 млн. грн. в 2022р. Акціонерний капітал був не змінний та становив 49725 млн. грн. Найбільше зріс резерв переоцінки інвестицій – на 345,85%, з 215,6 млн. грн. в 2018 р. до 745,5 млн. грн. в 2022 р. А от по резерву переоцінки будівель та непокритому збитку відбулося зменшення на 20% та 10% відповідно.

б. Фінансовий результат банку діяльності - це різниця між доходами та витратами, пов'язаними з діяльністю основною його, що включає в себе кредитів видачу, депозитів залучення, коштів інвестування та інші операції фінансові. За період 2018-2022 рр. чистий дохід процентний зріс на 274,96%, тобто з 5450,3 млн. грн. в 2018 р. до 14985,99 млн. грн. в 2022 р., а непроцентний дохід зріс на 274,96%, тобто з 5450,3 млн. грн. в 2018 р. до 14985,99 млн. грн. в 2022 р. Процентні витрати досить суттєві, від 13894,7 млн. грн. в 2018 р. до 7557,9 млн. грн. в 2022 р. Чистий прибуток є ключовим для оцінки здоров'я фінансового та банку стійкості. Як бачимо з 2018 р. по 2020 р. чистий прибуток стрімко зростає, а вже з 2021 р. починає стрімко знижуватись. Зниження в 2022 р., порівняно з 2020 р. становить майже 2200 млн. грн. або в 2,5 раз. Зниження чистого прибутку свідчить про проблеми в діяльності операційній, витрати великі або невдачі ризиками управління.

7. Основною тенденцією світовою в області цифровізації послуг фінансових є розвиток середовища як ринкового, так і регулятивного для посилення конкуренції на ринку послуг фінансових. Вибір правильної стратегії та правильних інструментів технічних є найважливішим кроком першим до цифровізації послуг фінансових. У середовищі цифровому, що розвивається, організації, що надають послуги фінансові, можуть застосовувати різні стратегії для перетворення діяльності, надання послуг персоналізованих та досягнення зростання стійкого. Дослідження трьох моделей розвитку цифровізації послуг фінансових дозволило сформулювати підхід до цифровізації послуг фінансових, який поєднує роботизовану автоматизацію процесів, AI та обробку мови природної, керування бізнес-процесами та інші для автоматизації бізнес-процесів.

8. Додаткові теоретичні положення методу оцінки величини очікуваного збитку кредитного, на відміну від існуючого, дозволяють враховувати величину збитку і ризик за весь термін кредитування і підвищують точність оцінки величини збитку очікуваного. Однак облік індивідуальних особливостей клієнта можливий тільки в тому випадку, якщо сама модель ускладнює оцінку дефолту ймовірності. Щодо останнього, орієнтованого на оцінку ризику кредитного, сама задача оцінки ризику кредитного вирішується з використанням технології штучного інтелекту і розглядається як задача навчання машинного, тобто задача біноміальної класифікації з взаємно простими класами. Також зростання інформаційної банківської системи робить це завдання вирішуваним і дозволяє більш точно оцінювати ризик кредитний з урахуванням індивідуальних особливостей позичальника. Була розроблена методологія оцінки очікуваної прибутковості капіталу банку з урахуванням очікуваних кредитних втрат і ризиків, оцінюваних методами навчання машинного. З його допомогою банк зможе збільшити прибуток з певним обсягом капіталу, видаючи найбільш вигідні кредити для підтримки рівня ризику портфеля.

9. Розгляд основних категорій ризиків банківської діяльності дозволив розглянути шляхи зменшення ризиків кіберінцидентів, шляхом інвестування банками в надійні заходи кібербезпеки, включаючи передові системи виявлення загроз, програми навчання співробітників і постійний моніторинг. Застосування новітніх технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн і хмарні обчислення, може підвищити ефективність і клієнтський досвід. Однак банки повинні ретельно керувати пов'язаними операційними ризиками, включаючи технологічні збої, збої в системі та проблеми з цілісністю даних. Запроваджуючи надійні рамки управління ІТ, проводячи ретельну оцінку ризиків і забезпечуючи адекватні системи резервного копіювання та відновлення, банки можуть більш безпечно орієнтуватися в цифровому ландшафті.

Отже, банки відіграють ключову роль на ринку послуг фінансових і мають значний вплив на економіку в цілому. Одна з основних функцій банків - це зберігання грошей для клієнтів. Банки також надають послуги з обробки платежів, включаючи перекази, чеки, електронні перекази тощо. Вони надають кредити клієнтам та підприємствам для різних цілей, таких як купівля житла, розвиток бізнесу, освіта тощо. Це сприяє стимулюванню витрат та зростанню економічному.

Банки отримують прибуток від операцій відсоткових, таких як видача кредитів та залучення депозитів. Вони функціонують як посередники між тими, хто шукає кредит, і тими, хто має зайві кошти для вкладення. Виконують роль ризиками управління для своїх клієнтів. Це може включати страхування, управління портфелем інвестицій та інші послуги фінансові, які допомагають клієнтам зменшити ризики. Банки надають широкий спектр послуг фінансових для підприємств, таких як кредити корпоративні, рахунків обслуговування, ліквідністю управління та інші, що допомагає підтримувати їх діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко Д. А. Кредитний механізм банків у забезпеченні розвитку сільськогосподарських підприємств України. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2021/2. С. 18-23.
2. Балицька М. В., Пукас Т. В. Функціонування державного банківського сектору в умовах воєнного стану в Україні. *Ефективна економіка*. 2023. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_4_45
3. Вінценті Е., Кушнір Н. Сучасні тенденції ринку банківських послуг із застосуванням інформаційних технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 43. С. 32-36.
4. Герасименко С. С. Місце і роль статистики в економічних дослідженнях (на прикладі аналізу банківської діяльності). *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2022. № 1-2. С. 5-13. -
5. Гончаренко А. С. Вплив сучасних цифрових технологій на конкурентні позиції банків на фінансовому ринку. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2021. Вип. 2. С. 35-39.
6. Джурук Н. Fintech та комерційні банки: конкуренція та можливості співробітництва між ними. *Економічний аналіз*. 2020. № 1(1). С. 217-224.
7. Добровольська О.В., Качула С.В., Льовкіна А. С. Фінансовий менеджмент кредитного ризику як запорука безпеки кредитної діяльності банку. *Ефективна економіка*. 2022. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=10005>
8. Дроботя Я. А., Дорошенко О. О. Оцінка банківських ризиків. *Ефективна економіка*. 2023. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_3_37.
9. Дятлова Ю. В., Дятлова В. В., Солошенко Т. І. Стратегічний розвиток банківського сектору в контексті державної економічної політики. *Держава та регіони*. Серія : Економіка та підприємництво. 2021. № 1. С. 99-104.
10. Євтух Л. Б., Гірняк В. В. Ринок роздрібних банківських послуг та напрями його активізації в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2018. № 6(1). С. 125-129.

11. Єрмошкіна О. В., Манякіна Т. О. Моделювання стратегії банку в умовах невизначеності. *Ефективна економіка*. 2023. № 11. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2490/2526>
12. Індус К. П. Ринок корпоративного контролю – важливий механізм реструктуризації банківської системи. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 5. С. 30-35.
13. Ісаєва Н. І. Ринок банківських послуг на сучасному етапі розвитку. *Бізнес Інформ*. 2012. № 6. С. 162-165.
14. Качула С.В., Жучик М.А. Теоретико-практичний аспект дослідження прибутковості комерційного банку. *Ефективна економіка*. 2022. № 10. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.13> URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee>
15. Качула С.В., Коткова А.О. Підвищення ефективності функціонування комерційного банку на фінансовому ринку шляхом мінімізації банківських ризиків. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2907/2831> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-82>
16. Качула С.В., Лисяк Л.В. Кредитна та депозитна поведінка домогосподарств в Україні як складова забезпечення їх фінансової стійкості. *Агросвіт*. 2023. № 16. С.11-19. doi: 10.32702/2306-6792.2023.16.11
17. Кічурчак М. В. Ринок банківських депозитів домогосподарств в Україні: структурні та регіональні особливості. *Фінанси України*. 2020. № 8. С. 26-41.
18. Кічурчак М. В. Чинники залучення заощаджень домогосподарств на ринок банківських депозитів України: регіональний вимір. *Економічний простір*. 2020. № 161. С. 20-25.
19. Клименко О. М., Мала С. І., Путінцев А. В. Особливості функціонування банківської системи України в умовах коронакризи. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського*. Серія : Економіка і управління. 2021. Т. 32(71), № 5. С. 49-53.

20. Комліченко О. О., Ротань Н. В. Модель структури кредитного портфеля та її вплив на ефективність діяльності банку. *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Економіка. 2021. Т. 26, Вип. 3. С. 103-110.
21. Костенко В. В. Допуск банків на ринок як превентивний захід забезпечення стабільності банківської системи України. *Вісник Одеського національного університету*. 2015. Т. 20, Вип. 2(1). С. 139-142.
22. Коткова А.О Роль банків на вітчизняному ринку фінансових послуг // Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: Збірник матеріалів І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (Дніпро, 26-27 жовтня 2023 р.) ДДАЕУ, 2023. С.197-199.
23. Криховецька З. М., Мигович Т. М. Роль банків із участю держави у забезпеченні фінансової стабільності національної економіки в умовах війни. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 4. С. 53-63.
24. Кудряшова В. В., Лиса О. В. Окремі аспекти формування ресурсного потенціалу банківської системи України. *Бізнес-навігатор*. 2021. Вип. 6. С. 143-147.
25. Кузьменко О. В., Овчаренко В. О. Оцінювання впливу інноваційних технологій на ринок банківських послуг України. *Бізнес Інформ*. 2018. № 2. С. 121-126.
26. Левандівський О. Т., Криховецька З. М., Кохан І. В. Сучасні тенденції функціонування банківської системи України. *Агросвіт*. 2023. № 3-4. С. 97-104.
27. Лисяк Л. В., Губа М. О. Про особливості профілю ризиків вітчизняних банків. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 2. С. 120-130.
28. Любіч О. О., Олійник Д. І., Свистун А. О. Стратегічні імперативи функціонування банків державного сектору на повоєнному етапі. *Фінанси України*. 2023. № 4. С. 36-54.
29. Марина А. С., Яценко Є. І. Тенденції розвитку банківського сектору України. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 71. С. 165-170.

30. Нестеренко А. С. Ринок фінансових послуг як складова сфера фінансової системи. *Європейські перспективи*. 2013. № 4. С. 192-198.
31. Прасолова С. П., Яріш О. В. Теоретико-прикладний аспект забезпечення фінансової стабільності банківської системи України на основі ефективного функціонування трансмісійного механізму. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Економічні науки. 2023. № 3. С. 24-33.
32. Реверчук С. К., Творидло О. І. Особливості розвитку та державного регулювання ринку банківських послуг України в умовах цифровізації. *Економічний простір*. 2022. № 179. С. 12-18.
33. Руденко З. М. Вплив розвитку ФінТех на банківський ринок в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018/2. С. 67-71.
34. Пась Я. І. Основні показники ефективності управління розвитком банківського бізнесу в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Економічні науки. 2021. Вип. 43. С. 72-80.
35. Прищук Л. А. Технології штучного інтелекту у банках: перспективи і застереження. *Інтернаука*. Серія : Економічні науки. 2023. № 4(2). С. 36-39.
36. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
37. Процак К. В., Коваленко Т. О. FinTech і комерційні банки: тенденції розвитку та особливості співпраці. *Бізнес Інформ*. 2022. № 1. С. 131-137.
38. Сидорова О. В., Демченко А. М. Ринок банківських послуг в Україні та механізми його дослідження. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 2. С. 60-67.
39. Сисоєнко І. А., Карлюка Д. О. Аналіз основних фінансових показників діяльності банків України. *Підприємництво та інновації*. 2022/23. С. 132-137.
40. Скриль В. В., Глушко А. Д. Трансформація інститутів банківської системи ЄС: можливості для України. *Науковий вісник ХДУ*. Серія : Економічні науки. 2023. Вип. 48. С. 43-52.
41. Тищенко В. В., Тищенко О. І. Оцінка банківського сектору України. *Бізнес-навігатор*. 2022. Вип. 2. С. 120-125.

42. Третяк Н. М., Швець Н. В. Трансформація європейського досвіду щодо банківського кредитування аграрного сектора України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 44. С. 103-108.
43. Фінансова звітність: офіційний сайт АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ». URL: <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist>
44. Харченко Ю. А. Моделювання багатокритеріальної оптимізації кредитного портфеля банку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2021. Вип. 47. С. 78-84.
45. Шевчук О. Р. Ринок фінансових послуг як об'єкт наукового дослідження фінансово-правової науки. *Адвокат*. 2012. № 10. С. 29-32.
46. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
47. Hrabchuk O., Kachula S., Lysiak L., Zarutskaya H. Monetary processes peculiarities during the crisis and adjustment of monetary policy. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2021. Vol.6 (41). PP. 4-16. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/issue/view/55>
48. Kachula S., Zhytar M., Sidelnykova L., Perchuk O., Novosolova O. The Relationship between Economic Growth and Banking Sector Development in Ukraine. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022. Vol. 19. PP. 222-230. URL: <https://wseas.com/journals/articles.php?id=1456>
49. Khalatur S., Zhylenko K., Masiuk Y., Velychko L., Kravchenko M. (2018). Assessment of bank lending diversification in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 13(3). PP. 141-150.
50. Khalatur S., Velychko L., Pavlenko O., Karamushka O., Huba M. (2021). A model for analyzing the financial stability of banks in the VUCA-world conditions. *Banks and Bank Systems*. 16(1). PP. 182-194.
51. International Monetary Fund: official site. URL: <https://www.imf.org/en/Data>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Проблеми діяльності банків за видами забезпечення

№ з/п	Види забезпечення	Зміст проблеми
1	Нормативно-правове та методичне	<ul style="list-style-type: none"> - незавершеність нормативно-правової бази, щодо гарантій державних закладами осіб фізичних; - відсутність чітко визначеного регулювання державного діяльності всіх видів, наприклад, у випадку банкрутства банку державного;
2	Кадрове	<ul style="list-style-type: none"> - якість прийняття рішень управлінських бути може недостатньо високою; - велика кількість персоналу; - можливий опір працівників впровадженню банку стратегії та нових бізнес-цілей;
3	Техніко-технологічне	<ul style="list-style-type: none"> - технічне оснащення не адаптоване до задекларованої банку стратегії; - деякі державні банки не мають достатньої мережі банкоматів, POS-терміналів та обладнання для самообслуговування;
4	Фінансово-економічне	<ul style="list-style-type: none"> - низька загальна ефективність діяльності; - нерівномірна активів структура банків державних та частка висока ОВДП;
5	Організаційне	<ul style="list-style-type: none"> - потенціал високий для впливу політичного та втручання неналежного уряду в процесі прийняття рішень операційних; - відсутність системи ефективного незалежного управління корпоративного.

ДОДАТОК Б

Таблиця Б. 1

Динаміка активів АТ «ОЩАДБАНК» за 2018-2022 рр., тис. грн.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення 2022 р. до 2018 р., %
АКТИВИ (А)						
Грошові кошти та їх еквіваленти	10600815	56802954	26514696	19000631	28357170	267,50
Кредити надані клієнтам	67543176	65168344	63226077	74754086	83215595	123,20
Інвестиції	116590238	113616183	130251541	128647349	143380717	122,98
Інвестиції в дочірні, спільні підприємства та асоційовані підприємства	24800	24800	24800	24800	24800	100,00
Інвестиційна нерухомість	796869	809070	633526	633099	626789	78,66
Основні засоби та нематеріальні активи	8953527	9947977	9725360	8996538	8627706	96,36
Передплата з податку на прибуток	267324	270256	275237	417175	470943	176,17
Інші активи	2065173	2416557	2887547	3433634	3365469	162,96
ЗАГАЛЬНА СУМА АКТИВІВ	217751969	249101121	233538884	234907312	269189189	123,62

ДОДАТОК В

Таблиця В. 1

Динаміка зобов'язань та капіталу АТ «ОЩАДБАНК» за 2018-2022 рр., тис. грн.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення 2022 р. до 2018 р., %
1	2	3	4	5	6	7
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ						
Кошти банків	54074	58040	5823982	7608283	543326	1004,78
Рахунки клієнтів	154016454	202143040	186167805	191452783	233940324	151,89
Кредити, що отримані від міжнародних та ін. фінансових організацій	34496675	18303243	11744323	-	-	-
Інші запозичені кошти	6618734	4430083	4452649	10726054	8717687	131,71
Забезпечення	-	-	-	829107	1179977	-
Інші зобов'язання	1013391	1782373	1904852	1368275	1828743	180,46
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	130137	369794	233834	173960	98413	75,62
Субординований борг	2879790	2462640	1276240	878960	716442	24,88
Загальна сума зобов'язань	199209255	229549213	211603685	213037422	247024912	124,00

продовження таблиці В. 1

1	2	3	4	5	6	7
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ						
Акціонерний капітал	49724980	49724980	49724980	49724980	49724980	100
Резерв переоцінки будівель	1821887	1817194	1572968	1564504	1473482	80,88
Резерв переоцінки інвестицій в інструменти капіталу, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	215554	1018205	976060	690308	745495	345,85
Непокритий збиток	(33219707)	(33008471)	(30338809)	(30109902)	(29779680)	89,64
Загальна сума власного капіталу	18542714	19551908	21935199	21869890	22164277	119,53
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	217751969	249101121	233538884	234907312	269189189	123,62

ДОДАТОК Д

Таблиця Д. 1

Динаміка показників фінансових результатів АТ «ОЩАДБАНК» за 2018-2022 рр., млн. грн.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення 2022 р. до 2018 р., %
1	2	3	4	5	6	7
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	16683325	15435059	15094970	17806052	18977007	113,75
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	2661660	3623155	3367312	3542354	3566906	134,01
Процентні витрати	(13894739)	(13566574)	(10476278)	(7984489)	(7557921)	54,39
Чистий процентний дохід	5450246	5491640	7986004	13364517	14985992	274,96
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	1175156	82635	(1559903)	(13364517)	(11039456)	-939,40
Чистий процентний дохід після (формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	5450246	5678284	5272279	11525731	3946536	72,41

продовження таблиці Д. 1

1	2	3	4	5	6	7
Комісійні доходи	5236359	6438711	8043812	9802395	9386603	179,26
Комісійні витрати	(1771336)	(2235702)	(3080856)	(3602597)	(3454371)	195,02
Операції з іноземною валютою, нетто	865126	3454825	(2751808)	199216	1234118	142,65
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	(2410823)	(3649396)	6302082	(5330992)	8321816	(345,19)
(Формування)/розформування під очікувані кредитні збитки за іншими фінансовими активами і гарантіями	(47698)	82961	(88888)	(233938)	(304573)	638,54
(Формування)/розформування резерву під збитки від знецінення нефінансових активів	(206870)	336160	174007	(9140)	(3048)	1,47
Чистий непроцентний дохід	1965581	4385899	8623998	1112266	11281338	573,94
Операційні доходи	8590983	10064183	13896277	12637997	15227874	177,25
Витрати на виплати працівникам	(8558212)	(9809993)	(11163899)	(6308835)	(8141026)	95,13
Прибуток до оподаткування	32771	254190	2732378	1053291	637766	1946,13
Відшкодування з податку на прибуток	129468	969	43945	2087	2037	1,57
Чистий прибуток за рік	162239	255159	2776323	1055378	639803	394,36
Інші сукупні доходи/(витрати) за рік	(2614831)	802708	(243426)	(287790)	(27299)	1,04
ВСЬОГО СУКУПНИЙ ДОХІД ЗА РІК	(2452592)	1057865	2532897	767588	612504	(24,97)